

DE DIGITALE FEITEN

DE DIGITALE FEITEN

Onderzoek naar
de omvang en kosten
van gedigitaliseerd
cultureel erfgoed

Eindrapportage

Stichting DEN

Den Haag, januari 2009

Stichting DEN

DE DIGITALE FEITEN,

Onderzoek naar de omvang en kosten van gedigitaliseerd cultureel erfgoed

Uitgave van stichting DEN

REDACTIE: DEN

ONTWERP: IDOS grafische vormgeving, Bergschenhoek

DRUKWERK: Drukkerij Van As, Oud-Beijerland

OPLAGE: 750

ISBN: 978-90-813615-2-1

Den Haag, Januari 2009

WWW.DEN.NL

COLOFON

VOORWOORD

Met dit rapport legt DEN verantwoording af over het project De Digitale Feiten, dat in 2008 is uitgevoerd in opdracht van het Ministerie van OCW. In het project De Digitale Feiten is voor het eerst geprobeerd een totaalbeeld te krijgen van de omvang van de Digitale Collectie Nederland, en de kosten die daarmee samenhangen. Zowel methodologisch onderzoek als veldonderzoek waren nodig om het project uit te kunnen voeren. In dit rapport worden de keuzes toegelicht die in beide vormen van onderzoek zijn gemaakt.

Het eerste gedeelte is een verslag van DEN over het project, gericht tot zowel het ministerie van OCW als alle erfgoedinstellingen die een bijdrage aan het project hebben geleverd. Dit gedeelte gaat in op de gekozen aanpak om erfgoedbreed gedigitaliseerde collecties te kunnen vergelijken en de relatie met het Europese project Numeric. Verder worden de belangrijkste resultaten van het veldonderzoek gepresenteerd.

Het tweede gedeelte is het rapport zoals opgesteld door IOO (Instituut voor Onderzoek van Overheidsuitgaven) met een meer gedetailleerde toelichting op de aanpak en uitkomsten van het veldonderzoek, waarin feiten over de digitalisering door ruim honderd Nederlandse erfgoedinstellingen zijn verzameld.

Mijn dank gaat in de eerste plaats uit naar Trilce Navarrete en Marleen Bogaers, die het project hebben uitgevoerd en Else Laura Rademaker die de eindredactie van het eindrapport heeft verzorgd. Ik ben de leden van de begeleidingscommissie zeer erkentelijk voor de inbreng van hun expertise en kritische geest: Jos de Haan (SCP), Janneke van Kersen (OCW), Isjah Koppejan (Erfgoed Nederland), Marie-France van Oorsouw en Frank Bergevoet (ICN/Collectiebalans), Henk Voorbij (Koninklijke Bibliotheek) en Agnes Vugts (LCM/Musip). Ook Natasha Stroeker van IOO komt dank toe voor de inzet die ze heeft getoond om het veldonderzoek in goede banen te leiden. Een laatste woord van dank geldt de erfgoedinstellingen die bereid waren tijd en moeite te investeren in De Digitale Feiten. Zonder hun inbreng had het onderzoek geen feiten kunnen opleveren.

Als het project één ding heeft duidelijk gemaakt, dan is het wel hoe zeer de professionalisering van digitalisering nog op gang moet komen. Zelfs het maken van schattingen over omvang en kosten van digitalisering bleek een brug te ver voor veel instellingen. Hopelijk inspireert deze publicatie de erfgoedsector meer te investeren in kennis en managementinformatie over hun digitaliseringsactiviteiten.

Marco de Niet
Directeur DEN

INHOUDSOPGA

VOORWOORD	3
MANAGEMENTSAMENVATTING	6
1 INLEIDING	10
2 VERANTWOORDING	16
2.1 Internationale context	17
2.2 Opzet van het project De Digitale Feiten	18
2.3 Afbakening	20
2.4 Projectorganisatie	21
2.5 Onderzoeksgroep	22
2.6 Communicatie	26
3 RESULTATEN	26
3.1 Stand van zaken van digitalisering	27
3.2 De toegankelijkheid van de gedigitaliseerde collecties	33
3.3 Kosten van digitale reproductie van collecties in 2007	34
3.4 Rapportage over digitaliseringactiviteiten	36
3.5 Algemene informatie over de instelling	37
4 CONCLUSIES & AANBEVELINGEN	40
4.1 De Digitale Feiten	41
4.2 Algemene conclusies	42
4.3 Conclusies over uitvoering van het project	43
4.4 Aanbevelingen	44
+ BIJLAGEN	48
Bijlage 1: Literatuurlijst	49
Bijlage 2: Vragenlijst De Digitale Feiten	53

Het onderzoeksproject 'De Digitale Feiten' heeft plaatsgevonden om inzicht te verkrijgen in de productie en kosten van digitalisering binnen de erfgoedsector in Nederland. Het project is uitgevoerd in de periode januari tot en met december 2008 door Stichting DEN in opdracht van het ministerie van OCW, directie Cultureel Erfgoed. Het onderzoek werd uitgevoerd in aansluiting op het Numeric-project, een initiatief van de Europese Commissie.

DOELSTELLINGEN

Het project 'De Digitale Feiten' heeft twee doelstellingen:

1. Het project leidt tot een methode voor het structureel vastleggen en gebruiken van productiecijfers betreffende digitalisering van cultureel erfgoed. Wat zijn de meetbare eenheden? Hoe zijn erfgoedbrede vergelijkingen mogelijk?
2. Het project levert kengetallen op die beleidsmakers inzicht geven in de huidige formele beschikbaarheid van digitaal erfgoed op instellingsniveau, op sectoraal niveau en op landelijk niveau, en in de investeringen die hiertoe zijn gedaan.

RESULTATEN

Ad 1. In het project is een onderzoeksmethode ontwikkeld om structureel en op nationale schaal de omvang en de kosten van digitalisering van cultureel erfgoed te kunnen meten. Om aansluiting op internationale ontwikkelingen te garanderen is deze methode afgestemd op de activiteiten in het Numeric-project. De onderzoeksmethode bestaat uit een set definities voor gebruikte terminologie, een model om digitaal beschreven en digitaal gereproduceerde objecten die beheerd worden door erfgoedinstellingen in kaart te brengen en een vragenlijst die herhaalbaar ingezet kan worden voor onderzoek.

MANAGEMENTS

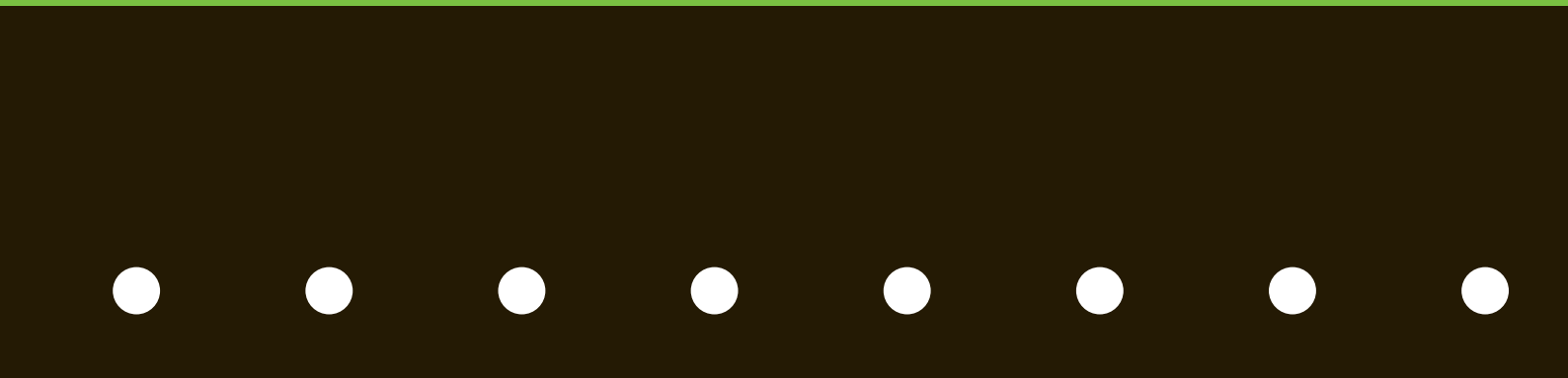
Ad 2. In het project is door een extern bureau in twee fasen onderzoek gedaan naar omvang en kosten van digitalisering van cultureel erfgoed. In totaal hebben 119 erfgoedinstellingen kengetallen aangeleverd over hun digitaliseringsactiviteiten. Omdat 245 erfgoedinstellingen zijn aangeschreven, betekent dit een respons van 49%. Met het aantal van 119 respondenten kan het project De Digitale Feiten de afspraak nakomen die met het Europese project Numeric is gemaakt: Nederland zou kengetallen van 100 representatieve erfgoedinstellingen aanleveren.

Een belangrijke bevinding was dat de Nederlandse erfgoedinstellingen die hun collecties digitaliseren nog in geringe mate beschikken over managementinformatie over hun digitaliseringsactiviteiten. Het bleek niet eenvoudig voor de instellingen de gewenste informatie aan te leveren. Vaak was intern onderzoek nodig om de vragenlijst van De Digitale Feiten in zijn geheel te kunnen beantwoorden. Veel instellingen hebben aangegeven dat ze dit extra onderzoek verricht hebben vanwege het belang dat ze zelf hechten aan meer inzicht in de digitalisering van hun collecties. Dit biedt kansen om (delen van) de methode die in De Digitale Feiten is ontwikkeld als hulpmiddel aan de erfgoedinstellingen aan te reiken. Daarmee kunnen de instellingen de ontwikkeling en structurering van hun managementinformatie over digitalisering vergemakkelijken.

Van de instellingen die gegevens hebben aangeleverd over hun ICT-begroting (32% van de respondenten) is berekend dat in 2007 gemiddeld per instelling iets meer dan 100.000 euro in digitalisering is geïnvesteerd. 75% hiervan is besteed aan personele kosten, de rest aan materiële en overige kosten. Dit houdt in dat, ten opzichte van het gemiddelde totale jaarbudget van alle deelnemende instellingen, iets meer dan 4% wordt geïnvesteerd in digitalisering.

De instellingen is gevraagd in te schatten hoeveel van de collectie al is gedigitaliseerd. De respondenten geven aan dat gemiddeld 26% van hun collecties inmiddels digitaal is gereproduceerd. Nadere tellingen op basis van deelcollecties laten zien dat er grote verschillen zijn binnen de sector. Van collecties met beeldmateriaal zijn veel meer digitale reproducties beschikbaar dan van collecties met archivalia of drukwerk. Ter vergelijking: van de schilderijencollecties is inmiddels 65% digitaal gereproduceerd, van posters 63%, maar van audio-opnames 6% en oude drukken nog slechts 0,3%.

Het onderzoek van De Digitale Feiten legt enkele verschillen bloot binnen de erfgoedsector. Anno 2008 lopen archiefinstellingen voorop bij het digitaliseren van hun collecties. Zij investeerden in 2007 gemiddeld meer in de digitalisering van de eigen collecties dan musea en bibliotheken met bijzondere collecties. Archiefinstellingen en bibliotheken zijn opener in het beschikbaar stellen van digitaal erfgoed voor het algemene publiek via internet. Musea blijken digitale beschrijvingen nog hoofdzakelijk via lokale PC's binnen de instelling aan te bieden. Archiefinstellingen geven aan dat een relatief groot deel van de totale, eigen materiële collectie niet digitaal gereproduceerd hoeft te worden, terwijl musea juist vinden dat het grootste deel van hun collectie digitaal beschikbaar zal moeten komen.

1

INLEIDING

INLEIDING

Zo'n dertig jaar geleden heeft automatisering zijn intrede gedaan in de Nederlandse erfgoedsector, ten behoeve van beheer en presentatie van het cultureel erfgoed. In de eerste tien jaar beperkte de digitalisering van erfgoedcollecties zich tot het vervaardigen van beschrijvingen van de objecten in collectiedatabases. Na 1990 werden digitale technieken steeds vaker ingezet om objecten digitaal te reproduceren, in de vorm van tekst, beeld, audio- of videobestand of computeranimatie. Anno 2009 is in landelijke, provinciale en regionale portals veel digitaal erfgoed te vinden¹, en ook in lokale toepassingen, zoals tijdens tentoonstellingen, wordt veel gebruik gemaakt van digitale technieken.

In hoeverre maken de erfgoedinstellingen gebruik van deze mogelijkheden? Hoe ver zijn ze met de digitalisering van hun collecties? Hoeveel objecten zijn al gedigitaliseerd?

Door gebrek aan eenduidige gegevens is momenteel niet in te schatten hoe omvangrijk de Digitale Collectie Nederland op dit moment is. Digitaliseringsresultaten worden niet systematisch of centraal gedocumenteerd. Vragen als welk deel van de materiële erfgoedcollecties in Nederland op dit moment is gedigitaliseerd en wat dit heeft gekost, zijn nu niet te beantwoorden.

Inzicht in de kwantitatieve groei van de Digitale Collectie Nederland² is voor zowel beleidsmakers als bestuurders van erfgoedinstellingen noodzakelijk om reeds geïnvesteerde publieke middelen te kunnen verantwoorden en om voorgenomen investeringen beter te kunnen onderbouwen.

¹ Onder cultureel erfgoed wordt verstaan: "Sporen uit het verleden in het heden, die zichtbaar en tastbaar aanwezig zijn. Dat kunnen voorwerpen zijn in musea, archeologische vondsten, archieven, monumenten en landschappen. Maar ook de daaraan verbonden gebruiken, verhalen en gewoonten. Zo wordt ook wel onderscheid gemaakt tussen het materieel en immaterieel cultureel erfgoed." (bron: www.cultuurnetwerk.nl). Digitaal erfgoed is in digitale vorm beschikbare (informatie over) cultureel erfgoed.

² http://www.minocw.nl/documenten/folder_digitalisering_erfgoed.pdf

Om dit inzicht te verkrijgen, heeft DEN in opdracht van het Ministerie van OCW (Directie Cultureel Erfgoed) het onderzoeksproject 'De Digitale Feiten' uitgevoerd. Dit project liep gedurende het jaar 2008.

In dit rapport worden de resultaten van het onderzoek gepresenteerd. Ook bevat het een verantwoording van de wijze waarop het project is uitgevoerd.

Het rapport is als volgt ingedeeld:

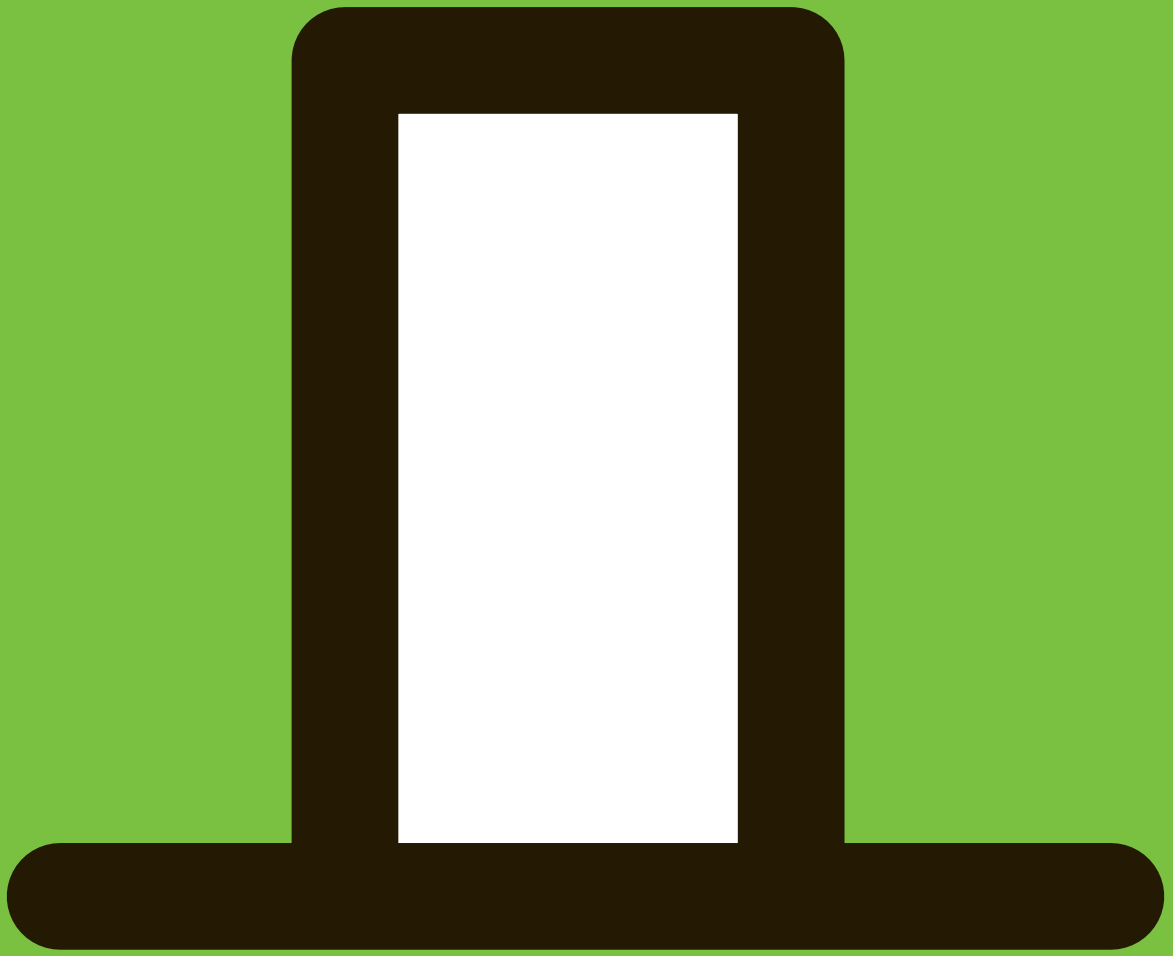
In Hoofdstuk 2 worden de opzet en de context van het project beschreven.

In Hoofdstuk 3 worden de belangrijkste resultaten gepresenteerd.

Hoofdstuk 4 biedt conclusies en aanbevelingen voor vervolgonderzoek.

De bijlagen bieden een overzicht van gebruikte literatuur, de vragenlijst en het eindrapport van IOO, waarin de resultaten van het veldonderzoek uitgebreid worden verantwoord.

De financiële verantwoording is niet in dit rapport opgenomen, omdat deze deel uitmaakt van de algemene jaarrekening van DEN, conform de afspraken met het ministerie van OCW.

VERANTW

2

OORDING

VERANTW

2

2.1 INTERNATIONALE CONTEXT

Voorafgaand aan de beschrijving van de opzet van het project De Digitale Feiten (DDF) is een schets van de internationale context op zijn plaats. DDF is immers uitgevoerd in aansluiting op Numeric, een project dat in opdracht van de Europese Commissie is geïnitieerd. Nederland wordt geacht een bijdrage te leveren aan het Numeric-onderzoek omdat het de conclusies van de Raad van de Europese Unie over digitalisering van cultureel erfgoed onderschrijft.³

Naar aanleiding van de Raadsconclusies heeft de Europese Commissie het project *Numeric, Statistical assessment of the digitisation of Europe's cultural heritage* geïnitieerd met als doel de voortgang te onderzoeken van digitalisering van erfgoed in alle 27 lidstaten van de EU. Uitgangspunt is dat de mate van digitalisering gemeten wordt aan de hand van de materiële collecties die de erfgoedinstellingen beheren. Het project verzamelt harde data op basis van bijdragen van individuele instellingen.⁴ Numeric wordt geleid door het Britse Institute for Public Finance (IPF). Het project loopt van mei 2007 tot en met april 2009.

Numeric heeft via de Member States Expert Group⁵ de EU-landen opgeroepen een bijdrage te leveren om het project tot een succes te maken. Als reactie hierop heeft het Ministerie van OCW DEN de opdracht gegeven de Nederlandse bijdrage aan Numeric te coördineren. Doordat Nederland in een vroeg stadium met Numeric om de tafel zat, is ons land één van de voortrekkers in Europa voor dit onderzoek. Nederland startte als eerste EU-land met het veldwerk om de afgesproken kengetallen over digitalisering van cultureel erfgoed te verzamelen.⁶ Dit was in mei 2008, een maand na de EU-brede Numeric-workshop met alle deelnemers.

Met de opzet van het project De Digitale Feiten heeft DEN, in overleg met het ministerie van OCW, de ambitie geformuleerd om

³ http://ec.europa.eu/information_society/activities/digital_libraries/cultural/index_en.htm

⁴ <http://www.numeric.ws>

⁵ http://ec.europa.eu/information_society/activities/digital_libraries/experts/mseg/index_en.htm

⁶ http://www.numeric.ws/content/default.asp?catref=50&subcatref=52&content_ref=51

meer dan alleen de gegevens te verzamelen die nuttig zijn voor Numeric. DDF wil ook een aanzet geven tot een nationale aanpak om de groei van en investeringen in de Digitale Collectie Nederland beter zichtbaar te maken. De onderzoeksmethodologie van DDF is dus weliswaar gebaseerd op die van Numeric (vraagstelling, terminologie en aanpak), maar er zijn ook enkele aanpassingen. Zo is in DDF ook gevraagd naar de aanwezigheid en beschikbaarheid van digitale beschrijvingen van cultureel erfgoedobjecten, omdat dit een belangrijk onderdeel is van basisdigitalisering. Numeric vraagt alleen naar digitale reproducties van erfgoedobjecten.

Wat Numeric en DDF met elkaar gemeen hebben, is dat de kwaliteit van de resultaten afhankelijk is van de kwaliteit van de informatie die de erfgoedinstellingen kunnen leveren. Hierin ligt gelijk de rechtvaardiging om met DDF deels een eigen koers te varen ten opzichte van Numeric. Alleen door zo dicht mogelijk aan te sluiten op de praktijk van de instellingen kon voldoende betrouwbare en bruikbare informatie in de volle breedte van de Nederlandse erfgoedsector verzameld worden.

Aangezien DDF eerder is afgerond dan Numeric, zullen de Nederlandse ervaringen worden ingebracht bij de formele evaluatie van Numeric. Op deze wijze kan Nederland een constructieve rol blijven spelen in de wijze waarop Europa in de toekomst gegevens over digitaal erfgoed zal verzamelen en analyseren.

2.2 OPZET VAN HET PROJECT

Het project 'De digitale feiten' heeft twee doelstellingen:

1. Het project leidt tot een methode voor het structureel vastleggen en gebruiken van productiecijfers betreffende digitalisering van cultureel erfgoed. Wat zijn de meetbare eenheden? Hoe zijn erfgoedbrede vergelijkingen mogelijk?
2. Het project levert kengetallen op die beleidsmakers inzicht geven in de huidige formele beschikbaarheid van digitaal erfgoed op instellingsniveau, op sectoraal niveau en op landelijk niveau, en in de investeringen die hiertoe zijn gedaan.

In dit hoofdstuk wordt een korte toelichting gegeven op de wijze waarop het project is ingericht om de doelstellingen te kunnen halen. De resultaten van het project worden in het volgende hoofdstuk gepresenteerd.

Om de eerste doelstelling te realiseren is nauw overleg gevoerd met het Numeric-project, met als resultaat een vragenlijst die in het veldonderzoek van DDF gebruikt kon worden. Discussies over drie aspecten zijn van belang geweest voor de totstandkoming van de definitieve vragenlijst:

1. De gebruikte terminologie;
2. De methode om digitalisering van erfgoedobjecten in de volle breedte te kunnen meten;
3. De reikwijdte van de vragen (specifiek of algemeen; open of gesloten; door wie te beantwoorden e.d.).

De vragenlijst is eerst getest op een groep van 31 instellingen met nationale taken. Daarna is een verbeterde versie gebruikt in veldonderzoek onder ruim 200 instellingen. De inzet van het project was dat de vragenlijst ook in toekomstig onderzoek gebruikt kan worden (bijvoorbeeld in herhalingsonderzoek), zodat de resultaten van DDF dienst kunnen doen als een nulmeting. Zo kan de daadwerkelijke groei van de Digitale Collectie Nederland gemeten worden.

Om de tweede doelstelling te halen, het verzamelen van kengetallen die nuttig zijn voor beleidsontwikkeling, zijn in DDF twee vormen van onderzoek toegepast: desk research en veldonderzoek.

DESK RESEARCH

Hoewel DDF het eerste project in Nederland was dat op nationale schaal en in de volle breedte van de erfgoedsector kengetallen over digitalisering van cultureel erfgoed verzamelt, is er wel al eerder onderzoek gedaan naar digitale feiten, bijvoorbeeld door ondersteunende organisaties in de archief- of museumsector. Het doel van desk research was om reeds beschikbare kengetallen te identificeren en de resultaten uit eerder onderzoek in kaart te brengen. Deze resultaten zouden hun nut kunnen bewijzen bij de definitieve vaststelling van de onderzoeksmethode in DDF en de duiding van de resultaten van het veldonderzoek door DDF.

Zie bijlage 1 voor een overzicht van de belangrijkste publicaties waarin kengetallen over digitalisering van cultureel erfgoed zijn te vinden.

VELDONDERZOEK

De vragenlijst die in DDF is ontwikkeld, is in de vorm van een internetenquête uitgezet onder erfgoedinstellingen om nieuwe kengetallen te verzamelen. Dit onderdeel van het project is uitgevoerd door IOO (Instituut voor Onderzoek van Overheidsuitgaven), dat op basis van een offertetraject is geselecteerd.

Het veldonderzoek is in twee fasen verricht. De eerste fase was bedoeld om de vragenlijst te testen. Op basis van de evaluatie van de eerste fase is de vragenlijst grondig herzien, zowel wat betreft gebruikte terminologie als wat betreft vraagstelling. Het bleek namelijk dat de erfgoedinstellingen de gebruikte terminologie niet eenduidig interpreteerden en dat ze grote moeite hadden de benodigde gegevens aan te leveren. Om te voorkomen

dat de respons te laag zou zijn en om de instellingen in staat te stellen de DDF-vragenlijst goed in te kunnen vullen, is de vragenlijst dichter naar de praktijk van de Nederlandse erfgoedinstellingen toegeschreven. De definiëring van digitalisering is aangepast, rekening houdend met de interpretatieverschillen die bestaan binnen de sector. De vragenlijst is ook ingekort. Hierbij is wel steeds de vragenlijst van Numeric in ogenschouw genomen, zodat aanlevering van bruikbare gegevens vanuit Nederland gegarandeerd bleef.

Uiteindelijk hebben 119 instellingen actief bijgedragen aan het DDF-onderzoek. Met deze respons voldoet Nederland aan de criteria die Numeric heeft gesteld. Nederland diende gegevens van tenminste 100 erfgoedinstellingen in kaart te brengen om een representatief beeld te kunnen geven van digitaliserende erfgoedinstellingen in Nederland.

2.3 AFBAKENING

Om de risico's op al te grote complexiteit van het project te vermijden, zijn enkele onderwerpen buiten het onderzoek gehouden die toch ook interessante digitale feiten kunnen opleveren. Bij de afbakening is rekening gehouden met de grenzen die binnen het Numeric-project zijn getrokken.

1. In het onderzoek zijn alleen erfgoedinstellingen betrokken die (grotendeels) met publieke middelen worden gefinancierd.
2. Born digital collecties zijn buiten beschouwing gelaten. De Numeric-methode is gebaseerd op de vergelijking tussen materiële en digitale collecties. Collecties met digital born materiaal (zoals computeranimaties, webpagina's en e-journals) vergen een eigen aanpak.
3. Gebruikscijfers (bijv. webstatistieken) zijn uit het onderzoek gehouden, vanwege het afwijkende karakter ervan ten opzichte van productiecijfers over digitalisering van erfgoedobjecten.
4. Digitalisering van monumenten is uit de Numeric-vragenlijst gehouden, ook in verband met het afwijkende karakter van de digitalisering ervan. Numeric heeft hier een aparte vragenlijst voor ontwikkeld, maar deze was niet op tijd voltooid om in DDF meegenomen te kunnen worden.

In december 2008 heeft het Ministerie een aanvraag van DEN voor een vervolg op het DDF-project goedgekeurd. In dit project, genaamd Meer Digitale Feiten, zullen de gebruikscijfers en de born digital collecties (inclusief digitale reconstructies van monumenten) wel nader worden onderzocht.

2.4 PROJECTORGANISATIE

Bij het DDF-project zijn de volgende partijen actief betrokken geweest:

1. **HET MINISTERIE VAN OCW, DIRECTIE CULTUREEL ERFGOED:** opdrachtgever
2. **STICHTING DEN:** uitvoerder en eindverantwoordelijke voor het project. Binnen DEN waren de volgende functionarissen bij het project betrokken:
 - > **DIRECTEUR:** eindverantwoordelijke; supervisie over de dagelijkse gang van zaken; voorzitter van de begeleidingscommissie; verantwoordelijk voor voortgangsrapportage aan OCW.
 - > **PROJECTMEDEWERKER:** desk research; begeleiden van het veldonderzoek; opstellen van deelrapporten; verslaglegging van de bijeenkomsten van de begeleidingscommissie; contactpersoon voor Numeric.
Vanaf september 2008 was de oorspronkelijke projectmedewerker wegens ziekte grotendeels uitgeschakeld. Per november 2008 is tijdelijke vervanging geregeld om de eindrapportage op tijd af te kunnen ronden.
 - > **OFFICE MANAGER:** verzamelen en ordenen van de adresgegevens van de erfgoedinstellingen die bij het onderzoek zijn betrokken.
3. **INSTITUUT VOOR ONDERZOEK VAN OVERHEIDSUITGAVEN (IOO):** uitvoeren van het veldonderzoek; opstellen en vormgeven van de vragenlijst; analyseren van de verzamelde kengetallen; rapporteren over het veldonderzoek.
4. **BEGELEIDINGSCOMMISSIE.** Om de kwaliteit van het onderzoek te bewaken, is een begeleidingscommissie ingesteld, met vertegenwoordigers uit de verschillende erfgoedsectoren of uit instellingen die reeds kwantitatief onderzoek hebben verricht naar digitaal erfgoed. De commissieleden hadden o.a. de taak om advies uit brengen met betrekking tot de nieuwe meetmethode, de resultaten van het veldonderzoek kritisch te evalueren en controle uit te oefenen op de voortgang van het project. In de Begeleidingscommissie waren vertegenwoordigd:
 - > **MINISTERIE VAN OCW (DIRECTIE CULTUREEL ERFGOED):** Janneke van Kersen
 - > **ERFGOED NEDERLAND (PROGRAMMALIJN ERFGOED EN E-CULTUUR):** Isjah Koppejan
 - > **INSTITUUT COLLECTIE NEDERLAND (COLLECTIEBALANS):** Marie-France van Oorsouw (tot 1-11-2008); Frank Bergevoet (na 1-11-2008)
 - > **KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK (R&D BIBLIOTHEEKONDERZOEK):** Henk Voorbij
 - > **LANDELIJK CONTACT MUSEUMCONSULENTEN (MUSIP):** Agnes Vugts
 - > **SOCIAAL EN CULTUREEL PLANBUREAU:** Jos de Haan
 - > **DEN:** Trilce Navarrete, Marleen Bogaers (vanaf 1-11-2008), Marco de Niet

De begeleidingsgroep is gedurende het project vijf maal bijeen geweest. Ten behoeve van de bespreking van de onderzoeksmethodologie van DDF hebben Phillip Ramsdale van Numeric, Nathasha Stroeker en Tom Weijnen van Onderzoeksbureau IOO en Astrid Verheusen van de Koninklijke Bibliotheek deelgenomen aan de tweede bijeenkomst van de commissie.

De commissieleden van het SCP en de KB zijn ook, buiten de bijeenkomsten van de begeleidingscommissie, ingeschakeld als externe adviseur bij de evaluatie van de eerste fase van het veldonderzoek en bij de totstandkoming van de definitieve vragenlijst van DDF.

2.5 ONDERZOEKSGROEP

De omvang van de door DDF te bevragen doelgroep is berekend met behulp van een door Numeric ontwikkeld instrument.⁷ Op basis van de berekening met deze tool werd bepaald dat Nederland kengetallen van 100 erfgoedinstellingen dient aan te leveren om een representatief beeld te kunnen geven van digitaliseringsactiviteiten in Nederland.

De rekenmethode gaat uit van het aantal erfgoedinstellingen in een land, opgedeeld per deelsector (archieven, bibliotheken, musea). Vervolgens wordt berekend hoeveel erfgoedinstellingen al actief digitaliseren en daarmee daadwerkelijk bijdragen aan de totstandkoming van digitaal erfgoed in een nationale context ("Relevant institutions are considered to be those where digitisation of collections will significantly enhance access to the nation's cultural heritage."). Hiervan wordt dan weer een substantieel gedeelte uitgenodigd om deel te nemen aan het onderzoek. De consequentie van deze aanpak is dat Numeric, en daarmee DDF, niet een representatief beeld geeft van digitalisering binnen de gehele erfgoedsector, maar wel van de instellingen die al ervaring hebben met digitalisering. Deze keuze is gemaakt om de betrouwbaarheid van de getallen te waarborgen en de resulterende gemiddelden betekenisvol te laten zijn.

In fase 1 van het veldonderzoek zijn 31 erfgoedinstellingen met nationale taken benaderd om deel te nemen. Hiervan hebben 20 instellingen actief bijgedragen aan het onderzoek. Het betreft voornamelijk musea.

In fase 2 van het veldonderzoek zijn nog eens ruim 200 instellingen aangeschreven om kengetallen aan te leveren. Deze instellingen zijn geselecteerd op basis van hun relatie met DEN: alle instellingen die projecten of beleidsplannen hebben aangemeld bij de projectenbank van DEN zijn benaderd, aangevuld met instellingen waarvan medewerkers in recente jaren deel hebben genomen aan een of meer activiteiten van DEN. Door de relatie met DEN centraal te stellen kon aangenomen worden dat de instellingen minimaal op de hoogte zijn van landelijk beleid op het gebied van digitalisering, zelf digitaliseringsbeleid ontwikkelen of in de praktijk reeds investeren in digitalisering.

Om de respons ook in de tweede fase zo hoog mogelijk te krijgen is er buiten de aanpassing van de vragenlijst een aantal aanvullende maatregelen genomen. Omdat het belangrijk was dat het management van de erfgoedinstelling zijn medewerking verleende aan dit onderzoek, hebben de directies van de instellingen een schriftelijke aankondigingbrief ontvangen. Ook hebben de directeuren en contactpersonen bij de instellingen herinneringsbrieven ontvangen en is er nagebeld om de instellingen aan de enquête te herinneren.

Van de 219 aangeschreven instellingen hebben uiteindelijk 99 instellingen de vragenlijst ingevuld geretourneerd.

In december 2008 zijn de digitale feiten van de 119 erfgoedinstellingen die in fase 1 (20) en 2 (99) zijn verzameld ingediend bij Numeric.

2.6 COMMUNICATIE

Gedurende het project zijn de volgende communicatiemiddelen ingezet:

- > **DEN-WEBSITE**: er is een aparte rubriek ingericht voor het project:
<http://www.den.nl/ictmonitor/onderzoek/digitalefeiten>
- > Via de **DEN-NIEUWSBRIEF** (ca. 1200 abonnees) is over de voortgang van het project bericht.
- > In de **NUMERIC-NIEUWSBRIEF** van juni 2008 is het artikel 'The Dutch approach to the implementation of the Numeric framework' gepubliceerd.
- > Op 29 mei 2008 heeft projectmedewerker Trilce Navarrete een presentatie van het project gegeven aan de **ADLIB GEBRUIKERSGROEP**:
<http://www.adlibug.nl/wb/pages/bijeenkomsten/presentaties.php>
- > Op 30 oktober 2008 heeft Jos de Haan van het SCP, lid van de begeleidingscommissie, de Nederlandse aanpak van Numeric gepresenteerd tijdens de '10th enlarged meeting of the European Group on MUseum Statistics (**EGMUS**)'.
- > Het project DDF is standaard opgenomen in **PRESENTATIES VAN MEDEWERKERS** over de activiteiten van DEN.

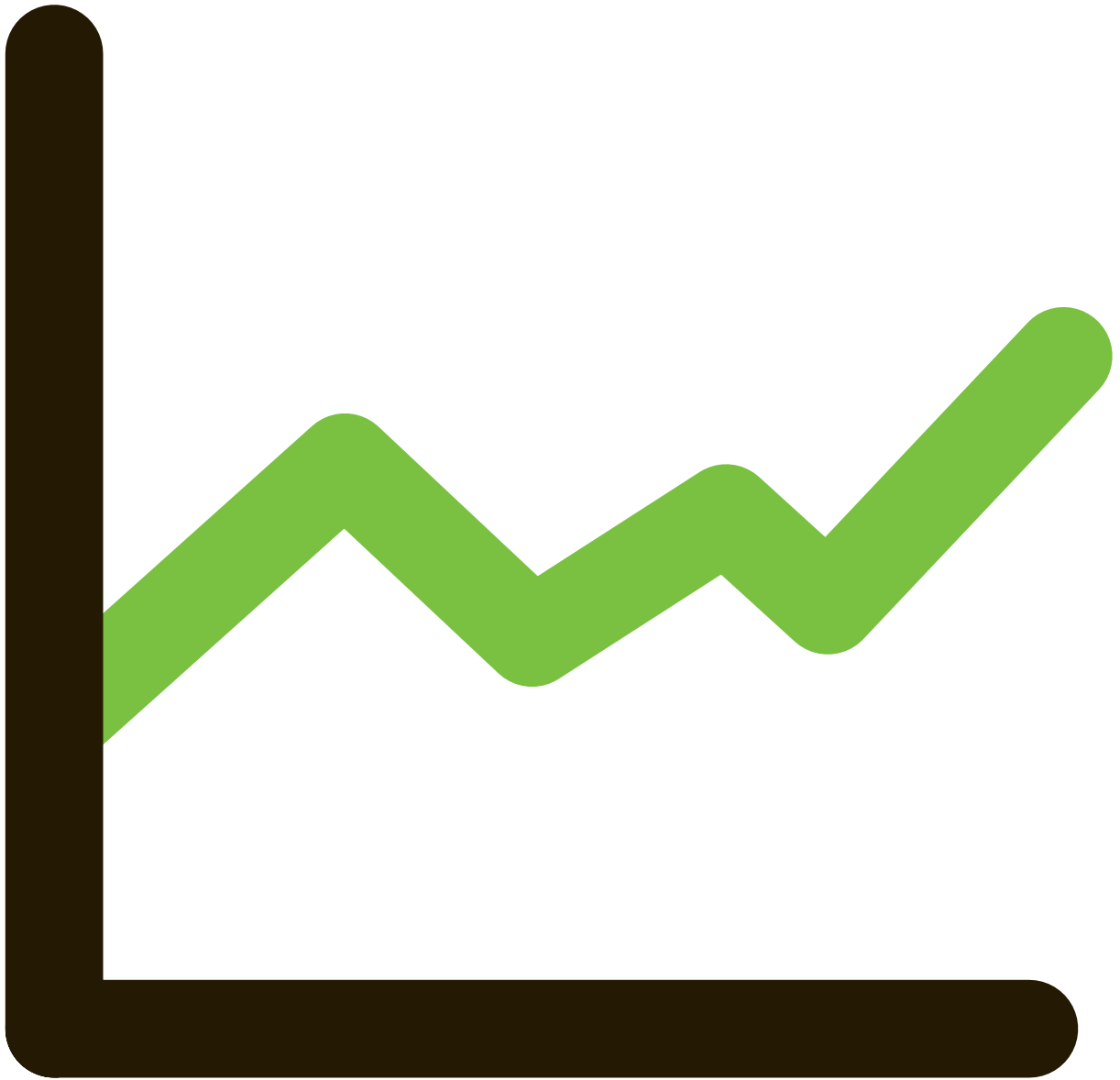
7 http://www.numeric.ws/uploaded_files/Sheet%20A%20%20Proforma%20Foundation%20Quota.xls

• • • • •

RE

3

SULTATEN

RESULTATE

3

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste resultaten van het project De Digitale Feiten gepresenteerd. De resultaten uit de twee fasen van het veldonderzoek worden zo veel mogelijk tezamen gepresenteerd. Waar zinvol worden resultaten uit het desk research aangehaald. Een meer gedetailleerde toelichting is te vinden in het eindrapport van IOO over het veldonderzoek (zie bijlage).

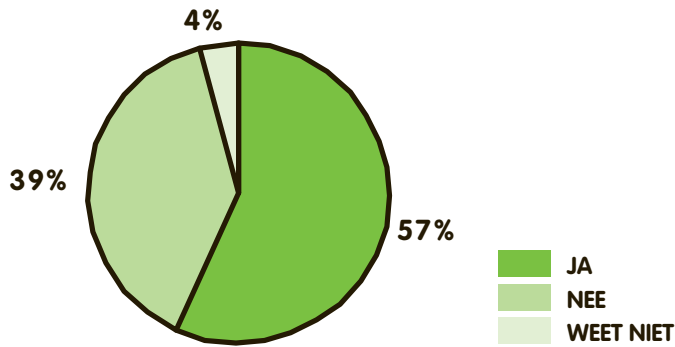
De bespreking van de resultaten volgt de indeling van de vragenlijst van DDF. Deze vragenlijst bestaat uit de volgende vijf blokken:

1. Stand van zaken van digitalisering
2. Toegankelijkheid van gedigitaliseerde collecties
3. Kosten van digitale reproductie van collecties in 2007
4. Monitoring digitalisering
5. Algemene informatie

3.1 STAND VAN ZAKEN VAN DIGITALISERING

Het eerste blok vragen heeft betrekking op de algemene aanpak van digitalisering door de erfgoedinstellingen. Wanneer zijn ze begonnen met digitalisering? In hoeverre is digitalisering structureel ingebed bij erfgoedinstellingen? Beschikken de instellingen over een informatieplan?

De vragenlijst opent met een vraag over het informatieplan omdat de Nederlandse overheid sinds 2006 actief inzet op de totstandkoming van informatieplannen van erfgoedinstellingen, in het kader van de subsidieregeling 'Digitaliseren met beleid'.

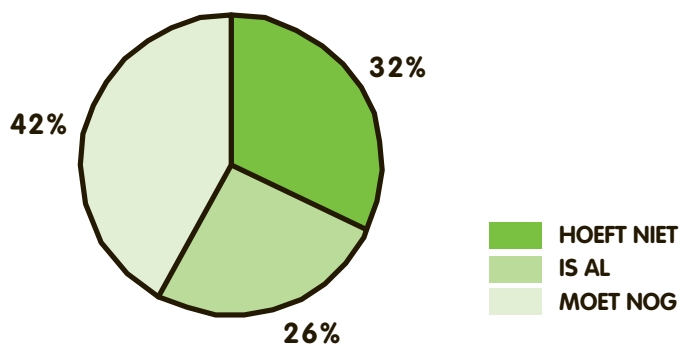

GRAFIEK 1 HEEFT UW INSTELLING EEN INFORMATIEPLAN (N=119)

Ruim de helft van de instellingen geeft aan een informatieplan te hebben. Hiermee bevestigen zij dat zij digitalisering beleidsmatig hebben ingebed. Dit is aanzienlijk meer dan in eerder onderzoek naar voren kwam. Uit een recent onderzoek naar ICT-gebruik in musea⁸ bleek dat in 2006/2007 6% van de musea een apart informatiebeleidsplan had; in 2005 had slechts 8% van de archieven in Nederland een apart ICT-beleidsplan⁹. Hierbij dient wel bedacht te worden dat in het DDF-onderzoek instellingen zijn geselecteerd die al digitaliseren, terwijl de aangehaalde onderzoeken betrekking hebben op de gehele deelsectoren. Het aantal digitaliserende instellingen dat geen informatieplan heeft of dat 'weet niet' als antwoord heeft gegeven is nog wel redelijk hoog te noemen. Het is mogelijk dat deze instellingen hun digitaliseringsactiviteiten onder een andere naam (bijvoorbeeld beleidsplan of collectieplan) hebben ingekaderd.

Hoewel automatisering al in de jaren '70 is gestart in de erfgoedsector, is het merendeel van de instellingen (70%) pas na het jaar 2000 gestart met het digitaal reproduceren van de collecties. Als belangrijkste redenen voor het digitaliseren noemen de instellingen het bedienen van het publiek en beheer en behoud van de collectie.

De instellingen is gevraagd in te schatten hoeveel van de collectie al gedigitaliseerd is, hoeveel nog moet en hoe groot het deel is dat niet gedigitaliseerd hoeft te worden. Volgens de respondenten is 26% van hun collecties al gedigitaliseerd, 42% moet nog

GRAFIEK 2 PERCENTAGE COLLECTIE GEDIGITALISEERD (N=98)

en 32% hoeft niet. Dat 26% al gedigitaliseerd zou zijn, komt goed overeen met de berekening van Veeger in De Collectiebalans (ICN, 2008), die neerkomt op een digitaliseringsgraad van museale collecties die ligt tussen de 17 en 37%.

Het betreft hier gemiddelden, en bij individuele instellingen kunnen de cijfers heel anders uitpakken. Eén op de vier instellingen heeft aangegeven 100% te willen digitaliseren. Ongeveer een zelfde aantal heeft aangegeven dat meer dan 80% van de collecties niet gedigitaliseerd hoeft te worden. De visies op het nut van massadigitalisering lopen blijkbaar zeer uiteen binnen de erfgoedsector. Dit verschil in inzicht is deels gekoppeld aan de deelsectoren waarin men werkzaam is. Bij nadere specificering naar deelsectoren blijkt dat musea veel meer dan archieven geneigd zijn de collectie grotendeels of geheel digitaal te reproduceren. De bibliotheken met bijzondere collecties nemen een gemiddelde positie in.

GEMIDDELD %	HOEFT NIET	IS AL	MOET NOG	AANTAL
Archiefinstellingen	56%	15%	29%	31
Bibliotheken	36%	29%	35%	15
Musea	12%	32%	57%	28

TABEL 2.2: DIGITALE REPRODUCTIE TOTALE, EIGEN MATERIËLE COLLECTIE (N=80)

Een opvallend groot deel van de instellingen (56%) voerde in 2007 zelf de digitalisering uit. Er zijn wel verschillen binnen de sector waar te nemen. Archieven schakelen frequenter externe partijen in dan musea.

Als we kijken naar de daadwerkelijke omvang van de digitale collecties ten opzichte van de materiële collecties, heeft het onderzoek het volgende beeld opgeleverd:

TOELICHTING OP TABEL 2.3

De tabel op de hierna volgende pagina's volgt de indeling in erfgoedcollecties die in Numeric is opgesteld. Er worden vijf categorieën erfgoed onderscheiden: archiefmateriaal, tekst, beeldmateriaal, objecten en multimedia. Per categorie is weer een onderverdeling gemaakt. Deze onderverdeling bleek in de praktijk voor sommige instellingen problematisch, omdat zij de gewenste informatie niet in deze vorm uit hun collectieregistratiesystemen konden halen.

Per subcategorie wordt een eenheid gegeven waarin de materiële collecties gemeten dienen te worden. Dit was in de meeste gevallen geen probleem. Er waren twee subcategorieën waar het niet goed is gegaan, zodat hier geen zinvolle kengetallen gegeven kunnen worden.

8 <http://www.den.nl/docs/20080514104251/>

9 J. de Haan [e.a.], *Bezoek onze site, over de digitalisering van het culturele aanbod*. Den Haag, SCP, 2006, p. 49.

ERFGOEDMATERIAAL	MATERIËLE COLLECTIE		WAARVAN DIGI- TAAAL BESCHREVEN (TOTAAL)	WAARVAN DIGITAAL GEREPRODUCEERD (TOTAAL)
	EENHEID	AANTAL	AANTAL	AANTAL
ARCHIEFMATERIAAL				
Collectie (macro niveau)	Meter	223.871	152.385 (68%)	786 (0,4%)
Dossiers (meso niveau)	○ Meter			
	○ Aantal	X	X	X
Objecten (micro niveau)	Aantal	X	1.390.225	43.859
TEKST:				
Oude drukken (tot 1850)	Band	1.051.219	X	2.554 (0,3%)
Overige boeken	Band	6.489.020	X	1.458 (0,02%)
Kranten	Editie	X	X	X
Tijdschriften	Jaargang	1.329.401	308.498 (23%)	3.219 (0,2%)
Microfiches/microfilm	Aantal	958.349	373.497 (43%)	29.021 (3%)
Bladmuziek	Aantal	100.072	90.734 (90%)	3
Overig gedrukt materiaal	Aantal	6.698.867	X	320.720 (5%)
BEELDEN:				
Kaarten en plattegronden	Aantal	607.688	X	21.657 (4%)
Foto's zonder negatieven	Aantal	6.730.317	X	1.155.030 (17%)
Negatieven	Aantal	10.174.666	1.267.466 (12%)	740.585 (7%)
Prenten	Aantal	892.994	599.559 (67%)	185.044 (21%)
Tekeningen	Aantal	378.262	268.155 (71%)	122.030 (32%)
Posters	Aantal	310.537	234.644 (76%)	194.840 (63%)
Briefkaarten	Aantal	203.946	110.323 (54%)	85.366 (42%)
Schilderijen	Aantal	48.904	47.118 (96%)	31.035 (65%)
Overig 2-dimensionaal materiaal	Aantal	1.011.041	79.987 (8%)	56.120 (6%)
OBJECTEN				
Natuurhistorische objecten	Aantal	15.063.787	X	9.800 (0,06%)
3-dimensionale objecten van beeldende kunst	Aantal	272.179	265.401 (97%)	134.552 (50%)
Overige objecten in museale collecties	Aantal	1.899.141	1.435.279 (75%)	689.982 (36%)
MULTIMEDIA				
Film	Uur	103.879	36.342 (35%)	17.784 (17%)
Video-opnamen	Uur	221.776	32.015 (14%)	28.989 (13%)
Muziek en andere geluidsopnamen (audio)	Uur	561.451	53.310 (9%)	32.658 (6%)
Overige Multimedia items	Aantal	2.219	606 (27%)	410 (18%)

TABEL 2.3 OMVANG GEDIGITALISEERDE COLLECTIES

WAARVAN DIGITAAL GEREPRODUCEERD IN 2007		GEWENSTE TOTALE DIGITAAL GEREPRODUCEERDE COLLECTIE		AANTAL GETELDE COLLECTIES	ERFGOEDMATERIAAL ARCHIEFMATERIAAL
AANTAL	AANTAL	DIGITALISEREN 2008 - 2012			
197	16.865 (7%)	4.925 (2%)	39	Collectie (macro niveau)	
X	X	X	X	Dossiers (meso niveau)	
17.838	295.344	266.295	14	Objecten (micro niveau)	
TEKST:					
273	187.097 (17%)	11.495 (1%)	51	Oude drukken (tot 1850)	
150	198.821 (3%)	17.986 (0,3%)	63	Overige boeken	
X	X	X	X	Kranten	
1.061 (0,07%)	19.284 (1%)	11.039 (0,8%)	37	Tijdschriften	
1	265.102 (28%)	47.107 (0,5%)	24	Microfiches/microfilm	
0	3.687 (4%)	0	10	Bladmuziek	
14.508 (0,2%)	3.372.888 (50%)	56.768 (0,8%)	24	Overig gedrukt materiaal	
BEELDEN:					
2.995 (0,5)	X	X	47	Kaarten en plattegronden	
222.655 (3%)	4.617.795 (68%)	3.085.213 (46%)	63	Foto's zonder negatieven	
39.950 (0,4%)	1.937.300 (19%)	321.300 (3%)	36	Negatieven	
17.804 (2%)	253.456 (28%)	74.803 (8%)	49	Prenten	
5.498 (1%)	255.231 (67%)	174.009 (46%)	40	Tekeningen	
20.401 (6%)	286.426 (0,9%)	47.892 (15%)	38	Posters	
8.950 (4%)	90.929 (44%)	76.581 (38%)	29	Briefkaarten	
4.896 (10%)	32.663 (67%)	8.782 (18%)	46	Schilderijen	
1.194 (0,1%)	252.905 (25%)	97.497 (10%)	30	Overig 2 dimensionaal materiaal	
OBJECTEN					
0	355.807 (2%)	327.878 (2%)	9	Natuurhistorische objecten	
2.504 (1%)	178.038 (65%)	46.894 (17%)	35	3 dimensionale objecten van beeldende kunst	
18.665 (1%)	885.885 (47%)	530.155 (30%)	47	Overige objecten in museale collecties	
MULTIMEDIA					
929 (0,9%)	64.144 (62%)	28.913 (28%)	35	Film	
7.422 (3%)	196.692 (89%)	137.150 (62%)	35	Video-opnamen	
4.670 (0,9%)	479.524 (85%)	133.869 (24%)	32	Muziek en andere geluidsopnamen (audio)	
131 (6%)	1.292 (58%)	600 (27%)	15	Overige Multimedia items	

Voor de velden die met X zijn gemarkeerd, is onvoldoende geldige data ontvangen om een totaalbeeld te kunnen schetsen.

Voor archieven was een mogelijkheid opgenomen om aan te geven in hoeverre zij hun collecties op meso-niveau hebben ontsloten m.b.v. toegangen of dossiers. Er was wel al voorzien dat hier mogelijk een probleem was met het vinden van een goede eenheid, zodat er twee opties waren: de ontsluitingssystemen uitgedrukt in strekkende meter dan wel als aantal. Niet alle respondenten hebben de eenheid aangegeven, zodat bij de verwerking onduidelijk was hoe de aantallen geïnterpreteerd moesten worden. De tweede probleemcategorie betreft de kranten. In navolging van Numeric is gevraagd naar het aantal verschillende edities ("issues") in het bezit van de instelling, maar de antwoorden varieerden van jaargangen tot het aantal pagina's. Ook voor deze categorie zijn dus helaas geen zinvolle totalen te geven. Bij een vervolgonderzoek zal opnieuw bepaald moeten worden wat de beste eenheid is om beter inzicht te krijgen in de omvang van gedigitaliseerde krantencollecties.

Vervolgens is gevraagd naar de omvang van de materiële collectie en het deel van de collectie dat digitaal is beschreven. Hiermee werd gevraagd naar de hoeveelheid beschrijvingen van collectie-eenheden die in een digitale catalogus of vergelijkbaar systeem zijn gemaakt. Deze vraag is niet altijd beantwoord door instellingen met grote collecties, zodat in die gevallen geen zinvol percentage gegeven kon worden van de mate van digitale ontsluiting. Om toch een vergelijkingscijfer te geven waarmee de hier genoemde percentages op waarde geschat kunnen worden: Veeger meldt in *De Collectiebalans* (ICN, 2008) dat in 2007 naar schatting 34 tot 54% van de gezamenlijke museumcollectie geautomatiseerd is beschreven.

De volgende kolom betreft het deel van de collectie dat inmiddels digitaal is gereproduceerd. Hierbij is gevraagd naar de totale omvang van de digitaal gereproduceerde collectie, en het gedeelte dat in het vorige kalenderjaar (2007) is uitgevoerd.

Tenslotte is gevraagd naar de gewenste totale omvang van de digitaal gereproduceerde collectie, en welk deel hiervan in de komende beleidsperiode van vier jaar uitgevoerd zal worden.

Op basis van de geleverde kengetallen over digitalisering is per onderdeel aangegeven hoe hoog het percentage is van de digitale collectie in verhouding tot de materiële collectie. In de kolom uiterst rechts is aangegeven op basis van hoeveel collecties de getallen zijn verzameld.

Van de vijf categorieën zijn het beeldmateriaal en de objecten relatief het vaakst digitaal gereproduceerd, met als uitschieters de collecties schilderijen, posters en driedimensionale objecten. Van deze collecties is door de deelnemende instellingen inmiddels meer dan de helft gedigitaliseerd. Van de zeer omvangrijke collecties archiefmateriaal en boeken is nog slechts zeer weinig digitaal gereproduceerd, van sommige categorieën nog niet 1% van wat in materiële vorm aanwezig is. Nu geldt voor deze collecties ook dat, naar de mening van de instellingen zelf, slechts een klein deel van de collecties gedigitaliseerd hoeft te

worden. Eerder is al gemeld dat de inschatting dat 26% van de Nederlandse erfgoedcollecties al gedigitaliseerd is, overeenkomt met berekeningen die in de museumsector zijn gemaakt (Veeger, Collectiebalans), maar op basis van tabel 2.3 lijkt deze inschatting voor de gehele erfgoedsector te hoog.

Van geen enkele categorie is aangegeven dat op termijn al het aanwezige materiële erfgoedmateriaal gedigitaliseerd moet worden. Het is niet verwonderlijk dat in dat opzicht de audiovisuele collecties de hoogste percentages opleveren, in verband met de kwetsbare analoge dragers.

Tenslotte een kleine greep uit de voornemens van de instellingen voor de komende vier jaar: zo'n 5 km archiefmateriaal wordt gedigitaliseerd¹⁰, ca. 30.000 boeken, ruim 3 miljoen foto's, bijna de helft van alle aanwezige tekeningen, ruim een half miljoen diverse museale objecten, ruim 130.000 uur video en ongeveer evenveel uur audio. Hiermee geven de instellingen aan een flinke opschaling van hun digitale collecties te willen bereiken.

De vragen uit blok 1 overziend, kun je stellen dat de erfgoedinstellingen op uiteenlopende wijzen bezig zijn met digitalisering van de objecten. Iets meer dan de helft van de instellingen heeft inmiddels informatiebeleid vastgelegd. Van het ene type erfgoedcollectie bestaan aanzienlijk meer digitale reproducties dan van een ander, en de ene instelling heeft ook beduidend meer gedigitaliseerd dan een ander. Dit lijkt niet alleen te maken te hebben met beschikbare middelen, maar ook met de visie op het nut van (massa)digitalisering.

3.2 DE TOEGANKELIJKHEID VAN DE GEDIGITALISEERDE COLLECTIES

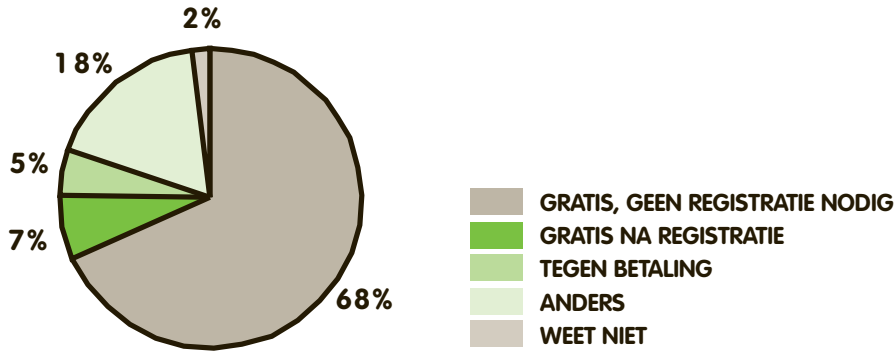
In het tweede blok vragen wordt in kaart gebracht in welke mate en voor wie de gedigitaliseerde erfgoedcollecties beschikbaar zijn.

Allereerst is gevraagd naar beschikbaarheid voor het algemene publiek via internet en beschikbaarheid alleen via lokale PC's binnen de instelling zelf.

Musea blijken zowel de digitale beschrijvingen als de reproducties hoofdzakelijk via lokale ICT-voorzieningen aan te bieden. Zoals blijkt uit de antwoorden op de vraag over de drijfveren voor digitalisering, zijn deze voorzieningen ook nog eens vaak alleen voor intern gebruik, bijvoorbeeld om tentoonstellingen voor te bereiden. Archieven en bibliotheken zijn aanzienlijk opener met het aanbieden van digitaal erfgoed aan bezoekers.

Bij driekwart van de instellingen zijn de digitaal geproduceerde collecties gratis toegankelijk en bij het merendeel van de instellingen hoeft ook geen registratie vooraf plaats te vinden.

¹⁰ Op basis van een berekening van het Stadsarchief Amsterdam (Holtman, 2007) komt dit neer op ca. 35 miljoen scans.

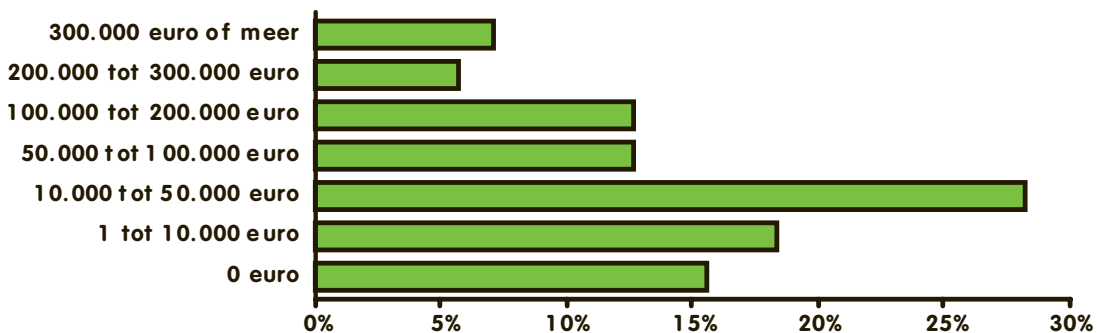

GRAFIEK 4 WIJZE VAN BESCHIKBAARSTELLING DIGITAAL GEREPRODUCEERDE COLLECTIE (N=119)

3.3 KOSTEN VAN DIGITALE REPRODUCTIE VAN COLLECTIES IN 2007

In blok 3 wordt gevraagd naar de investeringen die gedaan zijn in digitaliseringsactiviteiten in het meest recente boekjaar.

Op deze vraag hebben 71 instellingen antwoord gegeven. 11 van hen (9%) hadden in 2007 geen middelen uitgegeven aan digitalisering. Van 51% van de instellingen kan gesteld worden dat zij ICT als aparte begrotingspost hebben opgevoerd. Archieven hebben vaker dan bibliotheken en musea een aparte post voor digitalisering op de jaarrekening staan. Deze constatering spoort met onderzoek dat binnen de afzonderlijke sectoren is gedaan. Volgens de Monitor ICT-deskundigheidsbevordering 2008 van Erfgoed Nederland/IOO heeft 70% van de archiefinstellingen ICT apart begroot; volgens het rapport ICT-gebruik in musea (Museumvereniging/DEN) had slechts 29% van de musea in 2007 een gespecificeerd structureel ICT-budget.

GRAFIEK 5 BEDRAGEN 2007 DIGITALISERING (TOTAAL, N=71)

GEMIDDELD %	STRUCTURELE EIGEN MIDDELEN	PROJECT-MIDDELEN C.Q. -SUBSIDIES	FINANCIËLE DONATIES	(GEMONETARISEERDE) DONATIES IN NATURA	N
Archiefinstellingen	72%	28%	1%	0%	26
Bibliotheken	67%	17%	16%	0%	7
Musea	62%	24%	12%	2%	11
Totaal	68%	26%	6%	1%	47

TABEL 6 SAMENSTELLING BEDRAG DIGITALISERING IN DE JAARREKENING 2007

GEMIDDELD	FTE	TOTALE PERSONELE KOSTEN	OVERIGE KOSTEN TIJDELIJK PERSONEEL
Archiefinstellingen	3,9 (n=31)	75.932 (n=23)	17.869 (n=15)
Bibliotheken	1,2 (n=14)	54.026 (n=7)	5.333 (n=3)
Musea	1,3 (n=25)	42.931 (n=17)	28.885 (n=10)

TABEL 7 SCHATTING STRUCTURELE FTE, PERSONELE EN OVERIGE KOSTEN DIGITALISERING

Archieven blijken ook gemiddeld een hoger percentage structurele eigen middelen en projectmiddelen in te zetten voor digitalisering. Financiële donaties worden vaker aangetroffen bij de bibliotheken en musea.

Wat personeel betreft, zetten archiefinstellingen gemiddeld een hoger aantal fte in voor digitaliseringactiviteiten. Ook de personele kosten voor digitalisering zijn gemiddeld het hoogst bij de archiefinstellingen. Echter, binnen de musea zijn de overige kosten voor de inzet van tijdelijk personeel of vrijwilligers gemiddeld het hoogst.

Wanneer we op basis van de ingevulde fte's en totale personele kosten een berekening maken per fte, zien we dat deze niet veel verschilt per type instelling: 36.377 euro per fte voor archiefinstellingen (n=22), 33.000 per fte voor bibliotheken (n=7) en 31.166 per fte voor musea (n=17).

Binnen de erfgoedinstellingen zijn verschillende functionarissen betrokken bij digitalisering. De collectiebeheerder of medewerker collectiebeheer wordt door 70% van de instellingen genoemd. Ook het afdelingshoofd, de registrator / titelbeschrijver en vrijwilliger(s) worden door bijna 50% van de instellingen genoemd.

Bij de schatting van de kosten van materiële digitaliseringskosten (zoals kosten voor onderhoud van apparatuur of webhosting) hebben slechts 43 van de 99 instellingen een antwoord gegeven. De bedragen variëren van 0 euro tot 111.000 euro.

GEMIDDELD	PER- SONELE KOSTEN	OVERIGE PER- SONELE KOSTEN	MATERIËLE KOSTEN	KOSTEN UITBEST- EDING	OVERIG	TOTAAL
Archieven (15)	75.467	23.889	36.757	26.308	6.200	143.712
Bibliotheken (5)	32.000	6.000	14.960	4.000	20.000	54.960
Musea (9)	44.479	2.550	9.247	15.000	13.100	43.513

TABEL 8 TOTALE UITGAVEN 2007 DIGITALISERING EIGEN COLLECTIE

Opmerking: de twee bedragen die vet zijn aangegeven zijn beide gebaseerd op n = 1.

42% heeft externe partijen in de arm genomen voor digitalisering. De bedragen hiervoor variëren van 0 euro (n=8) tot een maximaal bedrag van 24.604 euro.

Slechts 32 instellingen (15 archieven, 5 bibliotheken, 9 musea en 3 overige instellingen) konden exact aangeven wat de totale uitgaven in 2007 waren voor de digitalisering van hun eigen collectie.

Op basis van de gegevens van deze 32 instellingen kan berekend worden dat een erfgoedinstelling in Nederland in 2007 gemiddeld 106.128 euro aan digitalisering heeft uitgegeven. Interessant aan dit bedrag is dat het overeenkomt met een gemiddeld bedrag dat in een internationale studie uit 2008 naar digitaliseringsprojecten van bibliotheken en musea naar voren komt: de International survey of library and museum digitization projects van de Primary Research Group noemt \$122.407,59 als 'annual budget for digitisation projects'.¹¹

De conclusie uit vragenblok 3 is dat in veel instellingen diverse functionarissen al actief betrokken zijn bij de digitalisering van hun collecties, dat archieven meer investeren in digitalisering dan musea en bibliotheken, maar dat nog weinig instellingen de kosten van digitalisering (zowel mensen als middelen) goed in kaart hebben gebracht.

3.4 RAPPORTAGE OVER DIGITALISERINGACTIVITEITEN

Alle erfgoedinstellingen die hebben deelgenomen aan het onderzoek rapporteren over de voortgang van hun digitalisering. Het meest frequent (61%) gebeurt dat in het jaarverslag van de instelling.

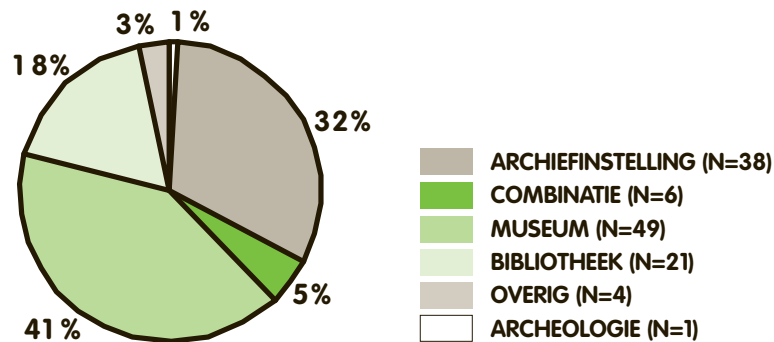
Driekwart van de instellingen houdt zelf kengetallen bij. De drie meest voorkomende kengetallen zijn:

- > totaal aantal gedigitaliseerde objecten
- > aantal gedigitaliseerde objecten in het afgelopen jaar
- > percentage gedigitaliseerde objecten in verhouding tot het totaal aantal materiële objecten.

3.5 ALGEMENE INFORMATIE OVER DE INSTELLING

Onderstaande grafiek en tabel geven de verdeling aan naar type deelnemende instellingen en de verdeling naar totale jaarbudgetten.

GRAFIEK 9 VERDELING NAAR TYPE DEELNEMENDE INSTELLINGEN (N=119)

JAARBUDGET IN EURO	VERVOLG-METING AANTAL	VERVOLG-METING %	EERSTE METING AANTAL	EERSTE METING %	TOTAAL AANTAL	TOTAAL %
Minder dan 50.000 euro	4	4%	0	0%	4	3%
50.000 tot 100.000 euro	4	4%	0	0%	4	3%
100.000 tot 200.000 euro	7	7%	0	0%	7	6%
200.000 tot 500.000 euro	17	17%	0	0%	17	14%
500.000 tot 1.000.000 euro	8	8%	0	0%	8	7%
1 miljoen tot 5 miljoen euro	28	28%	6	30%	34	29%
5 miljoen tot 10 miljoen euro	14	14%	6	30%	20	17%
10 miljoen euro of meer	3	3%	6	30%	9	8%
Weet niet ¹²	14	14%	2	10%	16	13%
Totaal	99	100%	20	100%	119	100%

TABEL 10 TOTALE JAARBUDGET (2007)

¹¹ <http://www.primaryresearch.com/200808181-Libraries-Special-Collections.html>

¹² De 14 instellingen die deze vraag in de vervolgmeting met 'weet niet' hebben beantwoord zijn 3 archiefinstellingen, 5 bibliotheken, 5 musea en 1 onbekend.

CONCLUS

& AANBE

4

IES

VELINGEN

CONCLUS
& AANBE

4

4.1 DE DIGITALE FEITEN

Op basis van de resultaten van het veldonderzoek ontstaat het volgende beeld over Nederlandse erfgoedinstellingen die ervaring hebben met het digitaliseren van hun collecties:

- > Iets meer dan de helft van de erfgoedinstellingen die al digitaliseren beschikt over een informatiebeleidsplan.
- > De meeste instellingen zijn slechts enkele jaren geleden gestart met de digitale reproductie van hun collecties (70% is hiermee na het jaar 2000 begonnen).
- > De erfgoedinstellingen financieren digitalisering voor het grootste gedeelte (68%) uit eigen middelen.
- > De meeste instellingen houden de kosten voor digitalisering niet structureel bij. In 2007 zijn de totale uitgaven voor digitalisering van de eigen collectie slechts bij een derde van de instellingen redelijk tot goed in beeld.
- > Op basis van deze groep is berekend dat de erfgoedinstellingen in 2007 gemiddeld 106.128 euro hebben besteed aan de digitalisering van de eigen collectie.
- > 75% van al het digitale erfgoed van de Nederlandse instellingen kan gratis worden geraadpleegd.
- > De drie kengetallen die het meest bijgehouden worden zijn: aantal objecten gedigitaliseerd totaal, aantal objecten gedigitaliseerd in het afgelopen jaar en het % gedigitaliseerde objecten / totaal aantal materiële objecten totaal.

IES

VELINGEN

DE BELANGRIJKSTE VERSCHILLEN TUSSEN ARCHIEFINSTELLINGEN, MUSEA EN BIBLIOTHEKEN MET BIJZONDERE COLLECTIES ZIJN:

- > Archiefinstellingen geven aan dat een relatief groot deel van de eigen materiële collectie niet digitaal gereproduceerd hoeft te worden, ook niet op termijn.
- > Archiefinstellingen besteedden in 2007 gemiddeld meer aan digitalisering van de eigen collectie dan de andere instellingen (143.712 euro gemiddeld per archief tegenover 54.960 gemiddeld per bibliotheek en 43.513 gemiddeld per museum).
- > Archiefinstellingen maken voor digitalisering meer gebruik van externe partijen dan bibliotheken en musea.
- > Archiefinstellingen zetten gemiddeld het hoogste aantal fte in voor digitalisering (3,9 fte; musea zetten gemiddeld 1,3 fte in, bibliotheken met bijzondere collecties 1,2 fte).
- > Musea zetten meer tijdelijk personeel / vrijwilligers in dan de andere instellingen.
- > Archiefinstellingen en bibliotheken zijn relatief opener met het beschikbaar stellen van de digitale beschrijvingen voor het algemene publiek via internet. Voor musea geldt dat de resultaten van hun digitaliseringsacties grotendeels via lokale PC's binnen de instelling worden aangeboden.

4.2 ALGEMENE CONCLUSIES

De totale respons op de vragenlijst was 49% van de aangeschreven instellingen. Voor een aantal instellingen was het te tijdrovend om de juiste gegevens boven tafel te krijgen. Een complicatie bij de beantwoording was dat de kennis die nodig was voor beantwoording niet bij één persoon lag. Uit de feedback die de instellingen gegeven hebben, blijkt wel dat de instellingen deelname aan het onderzoek belangrijk vonden, omdat ze zelf ook meer kennis over omvang en kosten van digitalisering wilden verkrijgen.

Een belangrijke algemene bevinding laat zich mooi verwoorden door een opmerking van een van de respondenten: "Er gebeurt genoeg, maar harde cijferstja." Er wordt volop gedigitaliseerd, maar de meerderheid van de instellingen is (nog) niet in staat harde cijfers te geven over de totstandkoming van hun digitale collecties. Van de instellingen die gegevens hebben aangeleverd over hun ICT-begroting (32% van de respondenten) is berekend dat in 2007 gemiddeld per instelling iets meer dan 100.000 euro in digitalisering is geïnvesteerd. 75% hiervan is besteed aan personele kosten, de rest aan materiële en overige kosten. Dit houdt in dat, ten opzichte van het gemiddelde totale jaarbudget van alle deelnemende instellingen, iets meer dan 4% wordt geïnvesteerd in digitalisering.

Het onderzoek kan alleen bij benadering cijfers bieden over de omvang van de digitale collectie Nederland in 2008. Veel instellingen beschikken wel over gegevens over de

omvang van hun materiële collecties, maar kunnen bijvoorbeeld niet aangeven in welke mate de collecties digitaal zijn ontsloten. De instellingen is gevraagd in te schatten hoeveel van de collectie al digitaal gereproduceerd is. De respondenten geven aan dat gemiddeld 26% van hun collecties inmiddels digitaal is gereproduceerd. Nadere tellingen op basis van deelcollecties laten zien dat er grote verschillen zijn binnen de sector. Van collecties met beeldmateriaal zijn veel meer digitale reproducties beschikbaar dan van collecties met archivalia of drukwerk. Musea lijken veel meer dan archieven geneigd hun collectie grotendeels of geheel digitaal te reproduceren.

4.3 CONCLUSIES OVER UITVOERING VAN HET PROJECT

De koppeling met Numeric heeft zeker positief gewerkt, omdat bij de samenstelling van de vragenlijst gebruik gemaakt kon worden van het voorwerk dat in 2007 al door het Numeric-team was gedaan. Ook heeft het ervoor gezorgd dat de verzamelde gegevens in verschillende contexten (landelijk en internationaal) benut kunnen worden.

Een belangrijk aspect van de vragenlijst was de gebruikte terminologie. Het bleek uit de eerste fase van het veldonderzoek dat de algemene term 'digitalisering' nogal verschillend werd geïnterpreteerd. Sommigen beschouwen het vervaardigen van beschrijvingen van objecten in een collectieregistratiesysteem als digitalisering, anderen vinden dat alleen het digitaal reproduceren als digitalisering beschouwd mag worden. Door deze verschillen in opvatting was de beantwoording van sommige vragen in de eerste vragenlijst niet eenduidig te interpreteren. In de vragenlijst van de tweede fase is het woord 'digitalisering' vermeden, en wordt expliciet gesproken over digitaal beschrijven en digitaal reproduceren.

Het communiceren van de uitnodiging tot deelname aan zowel de directeur als naar de contactpersoon van de instelling lijkt een goede zet geweest. In de uitnodigingsbrief aan de directeur is het eigenbelang van de instelling benadrukt. Dat dat eigenbelang ook zo werd gezien door veel instellingen bleek uit de feedback van zowel directieleden als de functionarissen die de vragenlijst hebben ingevuld.

Uiteindelijk kan gesteld worden dat de eerste doelstelling van het project om een methode voor het meten van digitale erfgoedcollecties is gehaald. Wel dient de ontwikkelde vragenlijst bij een volgend onderzoek op details aangepast te worden, op basis van de bevindingen in DDF en de evaluatie van het Numeric-project.

Met DDF is een start gemaakt om de digitalisering van cultureel erfgoed op nationale schaal te meten. DDF heeft een grote hoeveelheid kengetallen verzameld die de Digitale Collectie Nederland in kaart brengen. DDF heeft ook laten zien dat managementinformatie over digitalisering in de meeste erfgoedinstellingen niet paraat is. Hieronder volgen enkele

aanbevelingen voor beleidmakers, zowel bij de overheid als in de erfgoedinstellingen, om de hier verzamelde digitale feiten verder te onderbouwen.

4.4 AANBEVELINGEN

1. EEN GEMEENSCHAPPELIJK FORMAT

Zowel voor de erfgoedinstellingen als voor de overheden zou het nuttig zijn als een gemeenschappelijk format wordt benut voor toekomstige verantwoording over productie en kosten van digitalisering van cultureel erfgoed. Alleen dan worden erfgoedbrede vergelijkingen mogelijk. Het format dat DDF in samenspraak met Numeric heeft opgesteld (in het bijzonder de tabel om de omvang van gedigitaliseerde collecties te registreren) kan hierbij als uitgangspunt dienen.

2. VERVOLGONDERZOEK

De resultaten van DDF roepen vragen op die nader onderzoek verdienen. Hoe kijkt de erfgoedsector aan tegen massadigitalisering? Klopt het beeld dat hierover verschil in opvatting bestaat tussen archiefinstellingen en musea? Wat zijn de redenen voor instellingen om bepaalde delen van hun collectie niet te digitaliseren? Waarop zijn de keuzes voor digitalisering in de komende vier jaar gebaseerd? Dit vergt nieuw kwalitatief onderzoek.

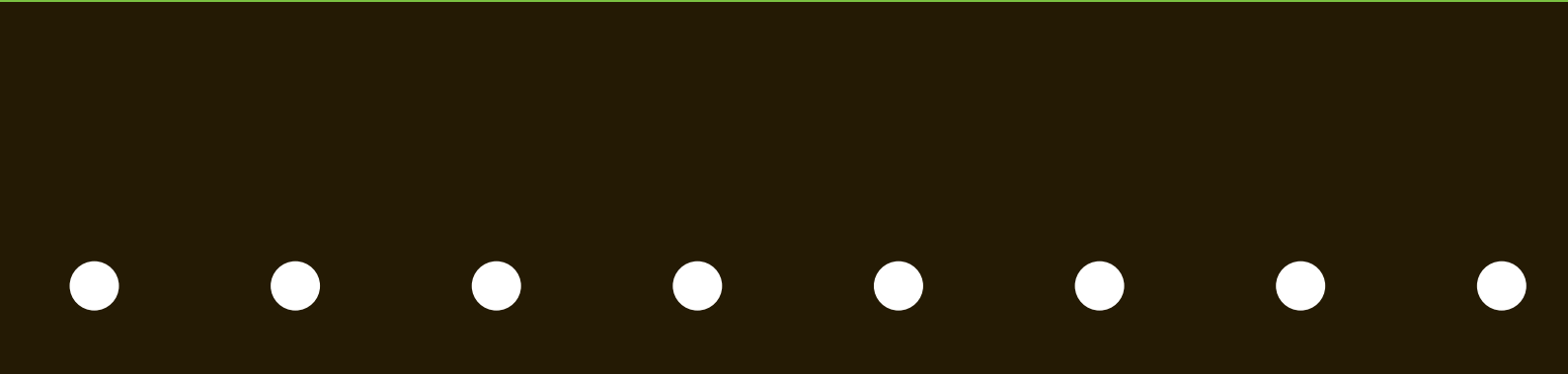
3. HERHALINGSONDERZOEK

Enkele instellingen die benaderd waren om deel te nemen, hebben laten weten momenteel niet mee te kunnen doen omdat hun informatieplan nog niet gereed was. In een latere fase zouden ze alsnog een bijdrage aan het onderzoek willen leveren. Veel van de uitkomsten zijn gebaseerd op een betrekkelijk kleine groep respondenten. Het is nuttig een herhalingsonderzoek uit te voeren om de verzamelde digitale feiten bij te stellen of nader te onderbouwen. Daarin kan dan ook een aantal onderdelen van de vragenlijst gecorrigeerd worden, zoals de eenheid om krantencollecties te meten. Door herhalingsonderzoek kan ook de groei gemeten worden bij de instellingen die wel al hebben deelgenomen aan DDF.

4. UITBREIDING VAN DE ONDERZOEKSGROEP

In navolging van Numeric is de selectie van instellingen voor dit onderzoek gebaseerd op de aanname dat ze al ervaring hebben met digitalisering of beleid voor digitalisering hebben geformuleerd. De resultaten van het onderzoek geven dus een beeld van de praktijk van digitaliserende erfgoedinstellingen, niet van de erfgoedsector als geheel. Om dat te verkrijgen is nieuw onderzoek nodig op basis van een aselechte steekproef.

BIJLAGEN

BIJLAGE 1

LITERATUURLIJST

Adriaans, W.: *Alles uit de Kast*. Utrecht: Wetenschappelijk Technische Raad SURF, (1998).

[http://igitur-archive.library.uu.nl/DARLIN/2007-0108-200435/WTR_de_kast\(01071998\).pdf](http://igitur-archive.library.uu.nl/DARLIN/2007-0108-200435/WTR_de_kast(01071998).pdf)

Bourgonjen, R, M. Holtman, E. Fleurbaay: *Digitalisering ontrafeld. Technische aspecten van digitale reproductie van archiefstukken*. Amsterdam, Gemeentearchief Amsterdam, (2006).

http://stadsarchief.amsterdam.nl/stadsarchief/over_ons/projecten_en_jaarverslagen/digitalisering_ontrafeld_web.pdf

CBS: Wetenschappelijke en Speciale bibliotheken (1997).

<http://statline.cbs.nl/StatWeb/search/?q=++bibliotheken%2c+1997&LA=NL>

CBS: Archieven per provincie (2000).

<http://statline.cbs.nl/StatWeb/search/?q=archieven+per+provincie+2000&LA=N>

CBS: Musea; grootteklasse, bezoekersaantallen en personeel per soort museum (2005).

<http://statline.cbs.nl/StatWeb/search/?q=++musea++2005&LA=NL>

CBS: Openbare bibliotheken (2005).

<http://statline.cbs.nl/StatWeb/search/?q=++openbare+bibliotheken%2c+2005&LA=NL>

Digitalisering brengt erfgoed dichterbij: Informatie over 'goed' digitaliseren van cultureel erfgoed (brochure, 2005).

http://www.minocw.nl/documenten/folder_digitalisering_erfgoed.pdf

Dijken, K. & N. Stroeker: *Naar een publieksgericht archiefbestel. Kenmerken, doelbereik, consequenties*. Zoetermeer: IOO, (2003).

http://www.divakoepel.nl/files/69053-v1-definitief_rapport_november.pdf

Erfgoed Nederland: *Jaarboek Monumenten, Archeologie en Cultuurlandschap 2008*.

Eindhoven, Drukkerij Lecturis, (2008).

Europe's Information Society Thematic Portal, Cultural Heritage

http://ec.europa.eu/information_society/activities/digital_libraries/cultural/index_en.htm

Geheugen van Nederland: *Richtlijnen en procedures voor de uitvoering van projecten in het kader van Het Geheugen van Nederland*. (2006).

<http://www.geheugenvannederland.nl/hgvn/webroot/files/File/PDF/richtlijnen/richtlijnen%20en%20procedures%20geheugen%20openbaar%204.1.pdf>

Haan, J. de [e.a.], *Bezoek onze site, over de digitalisering van het culturele aanbod*. Den Haag, SCP, (2006).

<http://www.scp.nl/boeken/9037702902.shtml>

Holtman, M.: *Digitalisering vereenvoudigd. Grootschalig digitaliseren ten behoeve van archiefonderzoek* (Versie 1.1). Amsterdam, Stadsarchief Amsterdam, (2008).

http://stadsarchief.amsterdam.nl/stadsarchief/over_ons/projecten_en_jaarverslagen/digitalisering_vereenvoudigd.pdf

Institut für Museumskunde: *Statistische Gesamterhebung an den Museen der Bundesrepublik Deutschland*. Berlin, (2006).

<http://museum.zib.de/ifm/mat60/>

Klijn, E. & Y. de Lusenet: *Tracking the reel World. A Survey of audiovisual collections in Europe*. Amsterdam: European Commission on Preservation and Access, (2008).

http://www.tape-online.net/docs/tracking_the_reel_world.pdf

Lauwers, M.: *Horen Zien en Zwijgen: conclusies van de Nationale Inventarisatie Audiovisuele Collecties / Nederlands Audiovisueel Archief*.

Hilversum: Nederlands Audiovisueel Archief, (1999).

http://www.taskforcearchieven.nl/document.aspx?id=/WIU/horen_zien_en_zwijgen.pdf

Museumvereniging & DEN: *ICT-gebruik in musea*.

Groningen/Almere, Reekx Advies, (2008).

<http://www.den.nl/docs/20080514104251/>

MusIP: *Eindrapportage MusIP Limburg* (2005).

<http://www.huisvoordekunstenlimburg.nl/upload/48/MUSIP/Eindrapport%20MUSIP.pdf>

MusIP: *Eindrapportage MusIP Noord-Brabant* (2005).

http://www.brabantmuseumland.nl/P_museumstichting_projecten_musip.htm

MusIP: *Eindrapportage Noord Holland* (2006).

<http://www.musip.nl>

MusIP: *Schatkamers, De collecties van Zuid-Hollandse Musea geïnventariseerd*.

Erfgoedhuis Zuid-Holland, (2008).

<http://www.erfgoedhuis-zh.nl/file.php?fileName=1fGcuH5kNqpxJabJ7PPVA6p8Cu7eL0>

NORAA (Nationaal Overleg Regionale Audiovisuele Archieven): *Regionale audiovisuele collecties: nationale zorg*. (2006).

http://instituut.beeldengeluid.nl/Sites/Files/0000020991_Rapport%20Mondriaan%202.pdf

Numeric website

<http://www.numeric.ws>

Primary Research Group: *International survey of library and museum digitization projects*

<http://www.primaryresearch.com/200808181-Libraries-Special-Collections.html>

Stroeker, N. (2005): *Monitor ICT-deskundigheidsbevordering. Nulmeting.*

Zoetermeer: IOO, (2005).

<http://www.taskforcearchieven.nl/document.aspx?id=/WIU/RapportICTmonitor%202005.pdf>

Stroeker, N. (2007): *Monitor ICT-deskundigheidsbevordering. Vervolgmeting.*

Zoetermeer: IOO, (2007).

Stroeker, N. (2008): *Monitor ICT-deskundigheidsbevordering. Derde meting 2007.*

Zoetermeer: IOO, (2008).

Stroeker, N. (2009): *Monitor ICT-deskundigheidsbevordering 2008. Vierde meting 2008.*

Eindrapportage. Zoetermeer: IOO, (2009).

Veeger, L.: *De Collectiebalans, Een onderzoek naar het wel en wee van museumcollecties in Nederland.* Amsterdam: ICN, (2008).

http://www.icn.nl/getasset.aspx?id=774_nl-NL_live

BIJLAGE 2

VRAGENLIJST VERVOLGONDERZOEK DE DIGITALE FEITEN - DEN/IOO

INLEIDING, DOEL EN ACHTERGROND ONDERZOEK

Tekst begeleidende brief

In het kader van het project De Digitale Feiten van Digitaal Erfgoed Nederland (DEN) ontvangt u hierbij van IOO (Instituut voor Onderzoek van Overheidsuitgaven) een vragenlijst over digitalisering. Het doel van dit onderzoek, uitgevoerd in opdracht van het ministerie van OCW, is om de stand van zaken op het gebied van digitalisering bij culturele instellingen in kaart te brengen. Tevens moet dit onderzoek de aanzet geven tot het opstellen van landelijke kengetallen van digitalisering. In een eerste fase van dit onderzoek zijn 30 erfgoedinstellingen met nationale taken bevroegd. In deze tweede fase (najaar van 2008), worden nog eens ongeveer 200 erfgoedinstellingen bij het onderzoek betrokken. Uw instelling is in deze fase geselecteerd. De uitkomsten van deze vragenlijst zullen o.a. onderstaande vragen moeten beantwoorden:

- > Wat is de omvang van de gedigitaliseerde collecties?
- > Wat zijn de kosten van digitalisering van de collecties?
- > Wat zijn de mogelijkheden om in de toekomst kengetallen over digitalisering te verkrijgen?

Wij willen u vragen om mee te werken aan deze internetenquête zodat DEN en IOO met de uitkomsten in staat zijn de stand van zaken op het gebied van digitalisering in Nederland in kaart te brengen en kengetallen voor digitalisering te ontwikkelen. De uitkomsten zullen meegenomen worden in het Numeric-project, gefinancierd met middelen van de Europese Commissie (www.numeric.ws). De resultaten zijn de Nederlandse bijdrage aan dit Numeric-project en dragen daarmee bij aan het inzicht in deze materie op Europees niveau.

We willen u vragen de vragenlijst uiterlijk 28 oktober 2008 in te vullen. Het invullen van deze enquête, die 22 vragen bevat, duurt afhankelijk van de beschikbaarheid van de gevraagde informatie minimaal 30 minuten. Houd er rekening mee dat voor het beantwoorden van de vragen wellicht informatie van meerdere personen binnen de instelling nodig is. Voor inhoudelijke vragen over de vragenlijst kunt u contact opnemen met Natasha Stroeker, senior-onderzoeker IOO, 079 – 322 2605, nstroeker@ioo.nl.

De internetenquête biedt de mogelijkheid om een deel van de vragenlijst in te vullen en op een later tijdstip daarmee verder te gaan. Als u wederom naar de vragenlijst gaat op internet, zal deze openen bij de vraag waar u gebleven was. Dit biedt tevens de mogelijkheid om de vragenlijst, indien noodzakelijk, gedeeltelijk door een collega in te laten vullen.

Wij danken u bij voorbaat hartelijk voor uw deelname aan het onderzoek!

DEFINITIES

Hieronder volgen definities van enkele kernbegrippen binnen de vragenlijst.

- > **EIGEN COLLECTIE** - In dit onderzoek wordt steeds de eigen collectie van de instelling als uitgangspunt genomen. Dit is inclusief collecties die u in bruikleen beheert. Indien een deel van uw collectie elders in beheer is, dient dit niet gerekend te worden tot uw eigen collectie.
- > **MATERIËLE COLLECTIE** - De verzameling fysieke objecten van de instelling.
- > **GEDIGITALISEERDE COLLECTIE** - Dit is de digitale representatie van de eigen materiële collectie. In dit onderzoek blijft de born digital collectie buiten beschouwing. Het betreft dus dát gedeelte van de materiële collectie dat gedigitaliseerd is. Ook gedigitaliseerde collecties die u heeft aangekocht, bijvoorbeeld door middel van een abonnement op digitale tijdschriften, blijven buiten beschouwing van dit onderzoek.
- > **BORN DIGITAL COLLECTIE** - Dit zijn objecten die geheel digitaal vervaardigd en bewaard worden zonder fysieke tegenhanger. Voorbeelden zijn een webpagina of een digitaal tijdschrift. De born digital collectie wordt in dit onderzoek buiten beschouwing gelaten.
- > **DIGITALISERING** - Het digitaal vastleggen van gegevens over een object uit een collectie, zodat die collectie goed beheerd kan worden en goed digitaal toegankelijk is (digitale beschrijving) EN/OF vervaardiging van een digitale versie van een object voor identificatie of presentatie (digitale reproductie).
- > **DIGITALE BESCHRIJVING** - Hieronder wordt verstaan het proces van vastleggen van informatie over een object, bijvoorbeeld metadata vervaardigen, registratie, catalogisering, inhoudelijke ontsluiting, contextualisering, of archieftoegangen vervaardigen.
- > **DIGITALE REPRODUCTIE** - Hieronder wordt verstaan het proces van creëren van of omzetten naar een digitaal formaat van boeken, kunstwerken, historische documenten, foto's, etc., zodat deze kunnen worden geraadpleegd op een computer of een ander apparaat (tekst, beeld, audio, video).
- > **OCR (= OPTICAL CHARACTER RECOGNITION)** - Optische tekenherkenning is een techniek waarmee originele tekstbronnen in een digitaal formaat worden omgezet zodanig dat deze met behulp van een tekstverwerker verder bewerkt en op tekst doorzocht kunnen worden.
- > **BRONNEN** - Voor meer definities en bronnen, zie:
http://www.numeric.ws/content/default.asp?catref=50&subcatref=53&content_ref=41

BLOK 1 - STAND VAN ZAKEN DIGITALISERING (VRAAG 1 T/M VRAAG 6)

1. **A.** Heeft uw instelling een informatieplan?
- ja > ga door naar vraag 1B
 - nee > ga door naar vraag 2
 - weet niet > ga door naar vraag 2
- B.** Is dit informatieplan opgenomen in de projectenbank van DEN?
- ja
 - nee > DEN zou het zeer op prijs stellen als u een kopie van het informatieplan naar DEN zou willen sturen c.q. mailen, t.a.v. Trilce Navarrete, Postbus 90407, 2509 LK Den Haag, den@den.nl
 - weet niet
2. Wanneer is uw instelling gestart met digitalisering van de eigen collectie?
- > Digitale beschrijving: (jaartal invullen)
 - > Digitale reproductie: (jaartal invullen)
3. Wat is het doel van digitalisering van uw eigen collectie(s)? (meerdere antwoorden mogelijk)
- Conservering (beheer en behoud)
 - Toegankelijkheid voor het publiek
 - Educatie
 - Wetenschappelijk onderzoek
 - Communicatie (o.a. productie van folders, flyers, catalogi)
 - anders namelijk, _____
4. Welk percentage (schatting) van de totale, eigen materiële collectie:
A HOEFT NIET digitaal gereproduceerd te worden		%
B IS AL digitaal gereproduceerd		%
C MOET NOG digitaal gereproduceerd worden	_____	% +
	100	%

5. Welke partijen hebben tot nu toe / in 2007 uw materiële collectie (zie % bij vraag 4B = 100%) digitaal gereproduceerd en in welke mate?

	TOT NU TOE	IN 2007
A de instelling zelf	%	%
B een externe commerciële partij, namelijk: noem na(a)m(en) externe partij(en)	%	%
C een samenwerkingsverband met een andere erfgoedinstelling, namelijk: noem naam(en) externe partij(en)	%	%
D anders, namelijk:	% +	% +
	100 %	100 %

6. Hoeveel en welk type objecten bevat de eigen materiële collectie, hoeveel eenheden zijn daarvan in totaal digitaal beschreven en digitaal gereproduceerd, hoeveel zijn er in 2007 digitaal gereproduceerd en wat is de planning voor de toekomst wat betreft de totale digitaal gereproduceerde collectie?

Instructie: Indien exacte cijfers ontbreken, volstaat een schatting. Vul alleen gegevens in bij de regels in de tabel die corresponderen met materiaal dat zich in uw eigen collectie bevindt. Hieronder volgt ter toelichting een concreet voorbeeld. De born digital collectie wordt in dit onderzoek buiten beschouwing gelaten.

VOORBEELD:

ERFGOEDMATERIAAL

MATERIËLE COLLECTIE		WAARVAN DIGITAAL BESCHREVEN (TOTAAL)	WAARVAN DIGITAAL GEREPRODUCEERD (TOTAAL)	WAARVAN DIGITAAL GEREPRODUCEERD IN 2007	GEWENSTE TOTALE DIGITAAL GEREPRODUCEERDE COLLECTIE	
Eenheid	Aantal	Aantal	Aantal	Aantal	Aantal	Digitaliseren 2008 - 2012

BEELDEN:

Kaarten en plattegronden	Aantal	25.000	2.000	1.000	900	20.000	2.500
		↑ ①	↑ ②	↑ ③	↑ ④	↑ ⑤	↑ ⑥

Toelichting. Uit het voorbeeld blijkt dat de instelling beschikt over 25.000 (fysieke) kaarten en plattegronden. Daarvan zijn er inmiddels 2.000 digitaal beschreven in een tekstbestand of een database (kolom 2) en 1.000 voorzien van een digitale reproductie (digitale foto of scan) (kolom 3). Van de reeds beschikbare 1.000 digitale objecten zijn 500 in het laatste jaar (2007) vervaardigd (kolom 4). Men hoopt in totaal uiteindelijk 20.000 objecten digitaal te reproduceren (kolom 5); 5.000 objecten (kolom 1 minus kolom 5) komen om diverse redenen daarvoor niet in aanmerking. In de periode 2008-2012 hoopt men 2.500 objecten te digitaliseren (kolom 6).

ERFGOEDMATERIAAL

MATERIËLE COLLECTIE		WAARVAN DIGITAAL BESCHREVEN (TOTAAL)	WAARVAN DIGITAAL GEREPRODUCEERD (TOTAAL)	WAARVAN DIGITAAL GEREPRODUCEERD IN 2007	GEWENSTE TOTALE DIGITAAL GEREPRODUCEERDE COLLECTIE	
Eenheid	Aantal	Aantal	Aantal	Aantal	Aantal	Digitaliseren 2008 - 2012

ARCHIEFMATERIAAL

Collectie (macro niveau)	Meter					
Dossiers (meso niveau)	☐ Meter ☐ Aantal					
Objecten (micro niveau)	Aantal					

TEKST:

Oude drukken (tot 1850)	Band					
Overige boeken	Band					
Kranten	Editie					
Tijdschriften	Jaargang					
Microfiches/microfilm	Aantal					
Bladmuziek	Aantal					
Overig gedrukt materiaal	Aantal					

BEELDEN:

Kaarten en plattegronden	Aantal					
Foto's zonder negatieven	Aantal					
Negatieven	Aantal					
Prenten	Aantal					
Tekeningen	Aantal					
Posters	Aantal					
Briefkaarten	Aantal					
Schilderijen	Aantal					
Overig 2 dimensionaal materiaal	Aantal					

OBJECTEN

Natuurhistorische objecten	Aantal					
3 dimensionale objecten van beeldende kunst	Aantal					
Overige objecten in museale collecties	Aantal					

MULTIMEDIA

Film	Uur					
Video-opnamen	Uur					
Muziek en andere geluidsopnamen (audio)	Uur					
Overige Multimedia items	Aantal					

TABEL BIJ VRAAG 6 OMVANG GEDIGITALISEERDE COLLECTIE

BLOK 2 - TOEGANKELIJKHEID VAN GEDIGITALISEERDE COLLECTIES

(VRAAG 7 T/M VRAAG 8)

7. Welk percentage van de digitale beschrijvingen en van de digitale reproducties is beschikbaar:

- A. voor het algemene publiek via internet?
B. alleen via lokale PC's binnen de instelling zelf?

	ALGEMEEN PUBLIEK VIA INTERNET	%	ALLEEN VIA LOCALE PC'S	%	WEET NIET
Digitale beschrijvingen		%		%	☐
Digitale reproducties		%		%	☐

8. Op welke wijze is het merendeel van de digitaal gereproduceerde collectie van uw instelling toegankelijk voor geïnteresseerden?

- gratis, geen registratie nodig
 gratis na registratie
 tegen betaling
 anders, namelijk:

BLOK 3 - KOSTEN VAN DIGITALE REPRODUCTIE VAN COLLECTIES IN 2007

(VRAAG 9 T/M VRAAG 16)

9. Hoeveel euro is er volgens uw jaarrekening van 2007 uitgegeven aan digitaliseringsactiviteiten?

- _____ euro
 weet niet > ga door naar vraag 11

10. Hoe is dit bedrag in de jaarrekening samengesteld?

Instructie: een schatting is voldoende als digitalisering niet als een aparte post in de jaarrekening is opgenomen.

> structurele eigen middelen		%
> projectmiddelen c.q. – subsidies		%
> financiële donaties		%
> (gemonetariseerde) donaties in natura	_____	% +
	100	%

11. Kunt u een schatting maken van het aantal structurele fte's, de totale personele kosten en de kosten voor inzet van tijdelijk personeel / vrijwilligers in 2007 die samenhangen met digitalisering binnen uw instelling?

- > _____ fte (in te vullen met 1 decimaal achter de komma, dus 0,6 fte of 2,3 fte)
- > € _____ totale personele kosten in euro (schatting)
- > € _____ overige kosten voor de inzet van tijdelijk personeel / vrijwilligers in euro (schatting)

Instructie: Activiteiten waaraan gedacht kan worden, zijn: plannen en managen van digitaliseringsprojecten die zowel in-huis als extern worden uitgevoerd, het voorbereiden en digitaliseren van de materialen, het toekennen van metadata en het publiceren van de gedigitaliseerde collectie op internet. Structurele fte's zijn fte's die niet worden gefinancierd vanuit (incidentele) projectsubsidies en het betreft ook niet de personele kosten die zijn betaald aan derden c.q. externe partijen voor digitaliseringsactiviteiten.

12. Welke functionarissen zijn betrokken (geweest) bij digitaliseringsactiviteiten binnen uw instelling? (meerdere antwoorden mogelijk)

- Collectiebeheerder of medewerker collectiebeheer
- Afdelingshoofd
- Informatiebeheerder of medewerker informatiebeheer
- Datamanager of informatiemanager
- Projectleider
- Registrator of titelbeschrijver
- Fotograaf
- Conservator
- Bibliothecaris
- Archivaris
- Scanoperator
- Educatief medewerker
- Communicatie medewerker
- Tijdelijke medewerker(s)
- Vrijwilliger(s)
- Anders, namelijk:
- weet niet

13. Kunt u een schatting maken van de materiële digitaliseringskosten van uw instelling voor 2007?

Instructie: dit kan zijn in de vorm van hetzij een opslagpercentage op de personele kosten voor digitalisering (zie vraag 11) hetzij een bedrag in euro's voor het jaar 2007? Bij materiële digitaliseringskosten kan gedacht worden aan onderhouds- en afschrijvingskosten van hardware en software, kosten van webhosting en licentiekosten.

- > _____ % (opslagpercentage)
of _____ euro

14. Welk bedrag is in 2007 aan derden c.q. externe partijen besteed voor het (advies over) het digitaliseren van de eigen collectie?

_____ euro

niets, wij hebben in 2007 geen digitaliseringsactiviteiten uitbesteed

15. Hoeveel euro is in 2007 in totaal besteed aan het digitaliseren van de eigen collectie?

Instructie: dit zijn de totale kosten voor digitalisering in het jaar 2007, dus zowel personele kosten, overige personele kosten, materiële kosten van digitalisering, kosten voor uitbesteding etc.

	EURO'S	ONBEKEND/WEET NIET
Personele kosten (zie vraag 11) (worden automatisch gepresenteerd indien ingevuld)	€	☐
Overige personele kosten (zie vraag 11) (worden automatisch gepresenteerd indien ingevuld)	€	☐
Materiële kosten (zie vraag 13) (worden automatisch gepresenteerd indien ingevuld)	€	☐
Kosten uitbesteding (zie vraag 14) (worden automatisch gepresenteerd indien ingevuld)	€	☐
Overige kosten 1, namelijk:	€	☐
Overige kosten 2, namelijk:	€ _____ +	☐
TOTAAL	€	☐

16. Kunt u de gemiddelde kosten van digitalisering aangeven voor zover deze door externe partijen per eenheid aan u worden doorberekend?

Toelichting: deze vraag heeft dus alleen betrekking op uitbestede digitaliseringswerkzaamheden. In de offertes van externe partijen worden mogelijk verschillende eenheden gebruikt om de kosten per eenheid uit te drukken. Gedacht kan worden aan de kosten per pagina, de kosten per uur etc. In de tweede kolom kunt u daarom zelf de in de offerte gehanteerde eenheid invullen.

ERFGOEDMATERIAAL

ARCHIEFMATERIAAL

EENHEID IN OFFERTE

GEMIDDELDE KOSTEN
PER EENHEID IN EURO'S

Archivalische objecten		
------------------------	--	--

TEKST:

tekst als beeld

machine leesbare
tekst (OCR)

Oude drukken (tot 1850)			
Overige boeken			
Kranten			
Tijdschriften			
Microfiches/microfilm			
Overig gedrukt materiaal			

BEELDEN:

Grote originelen (posters, kaarten, e.d.)		
Negatieven (fotomateriaal)		
Schilderijen		
Overig 2-D materiaal (foto's, prenten e.d.)		

OBJECTEN

3D-objecten		
-------------	--	--

MULTIMEDIA

Film		
Video-opnamen		
Muziek en andere geluidsopnamen (audio)		
Overige Multimedia items		

TABEL BIJ VRAAG 16 GEMIDDELDE KOSTEN UITBESTEDE DIGITALISERING

BLOK 4 - MONITORING DIGITALISERING

(VRAAG 17 T/M VRAAG 18)

- 17.** Hoe legt uw instelling verantwoording af betreffende de voortgang van digitalisering? (meerdere antwoorden mogelijk)
- aan het Ministerie OCW
 - aan de Erfgoedinspectie van OCW
 - in het jaarverslag van de instelling
 - aan de Raad van Toezicht
 - aan de Mondriaan Stichting
 - aan SenterNovem
 - aan de provinciale overheid
 - aan de gemeentelijke overheid
 - anders, namelijk:
 - aan niemand
 - weet niet
- 18.** Welke kengetallen op het gebied van digitalisering houdt u zelf als instelling bij? (meerdere antwoorden mogelijk)
- aantal objecten gedigitaliseerd totaal
 - aantal objecten gedigitaliseerd in het afgelopen jaar
 - aantal op aanvraag gedigitaliseerde objecten in het afgelopen jaar
 - % gedigitaliseerde objecten t.o.v. het totaal aantal materiële objecten
 - % gedigitaliseerde objecten in het afgelopen jaar t.o.v. het totaal aantal materiële objecten
 - % kosten digitalisering t.o.v. het totale budget van de instelling
 - anders, namelijk:
 - geen
 - weet niet

BLOK 5 - ALGEMENE INFORMATIE

(VRAAG 19 T/M VRAAG 22)

- 19.** Tot welke sector behoort uw instelling?
- archiefinstelling / regionaal historisch centrum
 - audiovisueel of filminstituut
 - bibliotheek
 - museum
 - monumenteninstelling
 - archeologische instelling
 - combinatie van bovengenoemde instellingen, namelijk:
 - anders, namelijk:

- 20.** Hoeveel betaalde medewerkers (in fte's) telde de instelling aan het eind van 2007?
(een schatting is voldoende)
- minder dan 5 fte
 - 5 tot 20 fte
 - 20 tot 50 fte
 - 50 tot 100 fte
 - 100 fte of meer
- 21.** Wat is het totale jaarbudget van uw organisatie in 2007?
(een schatting is voldoende)
- minder dan 50.000 euro
 - 50.000 tot 100.000 euro
 - 100.000 tot 200.000 euro
 - 200.000 tot 500.000 euro
 - 500.000 tot 1.000.000 euro
 - 1 miljoen tot 5 miljoen euro
 - 5 miljoen tot 10 miljoen euro
 - 10 miljoen euro of meer
- 22.** Welke functionaris treedt op als contactpersoon in het vervolg van dit onderzoek?
- > Functie:
 - > Naam:
 - > Emailadres:

BLOK 6. OPMERKINGEN

Indien u nog aanvullende opmerkingen heeft over deze vragenlijst, kunt u deze hieronder aangeven:

DE
DIGITALE
FEITEN EN
DE
DIGITALE
DE
DIGITALE
FEITEN

Lees meer over
De Digitale Feiten op:
www.den.nl

